

ATEITIS

SPALIS — OCTOBER 1983

VOL. LXXIII No. 8

Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos-lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas.

Prierašai prie „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ — K. Bradūnas	241
Iš „Lietuvos Ateities“ šeštojo numerio	242
Jaunimo veidas Kronikos puslapiuose — ses. O. Mikailaitė	248
ATVIRAI: Jaunimas pasigenda sanskritiškumo — E. Bulienė	253
Iš Reginos Ingelevičienės apžvalginės parodos	254
Gyvenimo ugnies nešėjas, Kun. St. Ylą amžinybėn išlydėjęs — Kun. Pr. Gaida	256
Pirmieji Marijampolės gimnazijos ateitininkai — V. Žemaitis	258
Šventumas, ateitininkai ir šv. Kazimieras — C. Surdokas	262
1982 m. vestuvės — R. Sidrienė	265
KNYGOS: Marksistas Lietuvoje / A. Kairio „Kelionė į Vilnių“ — G. Liulevičius	266
STUDENTAI: Žiūriu į žvaigždę, matau save — L. Vasiliauskaitė	270
Rudens semestras anglų Oxforde — R. Bureikaitė	268
ATŽALOS: Keliavimo turtai — B. Abromaitytė	271
Eilėraščiai — M. Palubinskaitė	272
VEIKLA	273
Pirmas vaikų karnavalas Dainavai	274

Šį Ateities numerį redagavo Rima Sidrienė. Nuotraukos: R. Žemaitaitis (265), R. Bureikaitė (268, 269), R. Kuhn (273), A. Vygantienė (274, 275).

Nuotraukos: psl. 242—252 gautos iš Lietuvių informacijos centro, Brooklyn, N.Y.

Viršelės: Kristinos Pabedinskaitės suprojektuotas plakatas — premijuotas Ateities konkurse.

Šį ateities žurnalo numerį išdėstė Jonas Kuprys.

Vyriausias redaktorius: kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 DesPlaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL 60130, USA. Telef.: 312-366-2446.

Redaktoriai: adv. Saulius Kuprys, Rima Sidrienė ir Aldona Zailskaitė.

Redakcijos nariai: dr. Roma Kuprienė, Jonas Kuprys, Vida Kuprytė ir dr. Linas Sidrys. Rankraščių kalbą taiso J. Masilionis. Viršelio antraštė Jono Kuprio.

Administratorius: Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629, USA. Telef.: 312-434-2243.

Spaudos darbus atlieka Draugo spaustuvė Chicagoje. Leidžia Ateitininkų Federacija.

Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 12.00 dol.; garbės prenumerata — 20.00 dol., susipažinimui 9.00 dol.; kituose kraštuose — 9.00 dol., išskyrus Pietų Ameriką (7.00 dol.).

ATEITIS (USPS 035-440 — a magazine published monthly, except July and August, by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis, Inc. Business address: 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629 USA. Yearly subscription in the US and Canada \$12.00. Single copy \$1.50. Second class postage paid at Chicago, Illinois. © 1983 by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis. All rights reserved.

PRIERAŠAI PRIE „LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKOS“

Kazys Bradūnas

*Net kunigui neleidžiama pastatyti kryžių
prie savo namo senatvės jubiliejaus proga
(LKB Kronika, Nr. 57).*

O kryžiai auga kaip giria,
Subėgdami į kalną,
Į piliakalnio delnus.

Tik paklausyki vakare,
Kaip kryžiai kalba
Medžių ošimo malda
Medinėm Dievo lūpom,
Palinkę į Aušros Vartus,
Į Vilniaus pusę...

Ir vėl į dangų atsitiesia,
Debesimis lapoja.
O piligrimo koja,
Įmynus žemėn kraujo lašą,
Į kalną kryžių neša.

*Šiuo momentu Žlibinų bažnyčia paversta
parduotuvės sandėliu... Ta bažnyčia yra
senovinis architektūros paminklas (LKB
Kronika, Nr. 55)*

Gal patys medžiai ją pastatė,
Aukodamies iki mirties...
Sienojun įkerta gyvatė
Lyg meistro rankon prie peties.

Petys vis tiek sienojų remia,
Ir tu dar visko nežinai...
Gal krūpčioja prieš mirtį žemė?
O ne! — ji gimdo amžinai.

*Tikrintojai nesunkiai surado visus pasi-
rašiusius tėvus, nes jie žinojo visų Mišioms
patarnaujančių ir bažnyčioje giedančių
vaikų pavardes (LKB Kronika, Nr. 57)*

Kadaise Vytautas Mačernis rašė:

*„Isiklausyk, kaip skamba laiko pakrašty
Pirminiai muzikos garsai,
Lyg lengvo vėjo iš anapus atnešti
Dainuojančių vaikų balsai“.*

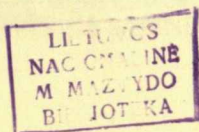
Dabar žvėris mauroja
Prie pat medinės bažnytėlės durų.
Bet jos viduj,
Lyg amžių pačioje širdy,
Vaikų giedojimas...

Ir man atrodo, jog tarp jų girdžiu
Jauno Mačernio balsą.

*Bet motina nenusileido: „Vaikas į bažnyčią
kaip ėjo, taip ir eis ir iš savo vietos nepasi-
trauks“ (LKB Kronika, Nr. 57).*

Ateik, paimki už rankos
Ir nuveski mane,
Kur istorija rožinin renka
Akmenėlius Nemune,

Kur kranto varpinė gaudžia
Prieš nelaimę, prieš gaisrą rudens...
Dieve, kaip skaudžiai, kaip skaudžiai
Mus bandai nuo mažens.

KAD MŪSŲ PĖDOS, ĮMINTOS ŽEMĖJE, BŪTŲ TEISINGOS, KAD JOS TAPTŲ ATEITIES KARTOMS — TAKAIS!

Prieš kiek laiko okupuotoje Lietuvoje pradėtas slapta spausdinti katalikų jaunimo laikraštis „LIETUVOS ATEITIS“ Vakarų pasaulį pasiekė šio leidinio šeštasis numeris.

„Lietuvos Ateities“ redakcija tebeauga daug laiškų, kuriuose sprendžiama problema, koks turi būti šiandieninis tikintis Lietuvos jaunimas. Kadangi daugumoje laiškų kartojasi tos pačios mintys, keliamos tos pačios problemos, belieka viena, — apibendrinus visa tai, nupiešti, koks turėtų būti idealus šių dienų jaunuolis(-ė) ir iškelti tas problemas bei priežastis, kurios šiandieniniam tikinčiam jaunimui trukdo tapti visapusiškai harmoninga, šviesia asmenybe.

KOKS TURĖTŲ BŪTI JAUNUOLIS(-Ė) DIALOGAS SU SAVIMI.

Aš pilnai suprantu, kad, būdamas maža visuomenės dalelyte, negaliu likti pilkas, — privalau tapti ryškia asmenybe. Jaučiu, kad kaip medžio vaisiaus

pumpuras esu glaudžiai surištas su savo Tautos dešimtmečių, šimtmečių ir tūkstantmečių praeitimi, istorija ir tik jos dėka galėsiu išsiskleisti į vaisius vedantį žiedą. Į mane paveldėjimu, kaip medžio šakomis, iš amžių glūdumos atiteka kilnus lietuviško charakterio būdas, aukšta moralė. Visa tai suprasdamas, pats sau tariau: aš negaliu būti pilkas savo dienose, nes manyje dega skaistumą gaivinanti šventa vaidilūčių ugnis. Jaučiu, kad privalau ištikimai tarnauti Tėvynei, nes mano gyslomis sruvena Algirdo, Kęstučio, Vytauto Didžiojo kraujas. Aš negaliu užmerktomis akimis praeiti pro pokario metais gatvėse išmėtytus išniekintus mano tautiečių lavonus. Net jei užkimščiau savo ausis, vis vien išgirsčiau kūdikių, motinų, brolių aimaną, sklindančias iš užkaltų gyvulinių vagonų; vis vien girdėčiau grandinių žvangesį Sibiro platybėse. AŠ PRIVALAU AUKOTIS:

TARNAUTI SAVO TĖVYNEI, kad būsimo kartos negalėtų su širdgėla ištarti: 20-me amžiuje lietuviškas kraujas nustojo tekėti mūsų tėvų gyslomis, nes jie, pardavė save priešui, iš baimės, už gerovę, kaip Ezavas pirmgimio teises už lešienės lėkštę...

Bet kas padės man vienui vienam atsistoti prieš daug stipresnį už mano moralinį ir fizinį priešą?!.. Kas?!..

O kas padėjo sunkiose valandose mano pirmtakams? Kas jiems suteikdavo jėgų, kai ryžosi geriau mirti, bet nepasiduoti? Tai šventas tikėjimas Amžinąją Tėvyne, Amžinuoju gėriu, Amžinąja Pergale — Dievu. Tik Dievas sukilnina žmogų, tik Jis tegali padaryti silpną — nenugalimą, mirusį — amžinai gyvą. Tik Dievas pakelia žmogaus sielą į tokias aukštumas, kad jis vardan kilnių idealų pajėgia atsisakyti visko, net savo gyvybės...

Dabar aš suprantu, KAD, NORĖDAMAS BŪTI TIKRU LIETUVIU, PIRMIAUSIA PRIVALAU BŪTI GERU KATALIKU. Priešingu atveju aš neįstengsiu nugalėti pirmo, didžiausio ir svarbiausio priešo — savo

vienos nuodėmės, nė mažiausio blogio savyje. Padarius klaidą, ją ištaisyti, drąsiai prisipažinti suklydus. Nepateisinti savęs tuo, kad dauguma blogai elgiasi, tai ir aš galiu truputį sau nusileisti.

d) turėti GILŲ TIKĖJIMĄ. Nuolat stengtis gilinti tikėjimo žinias visais įmanomais būdais: uoliai klausytis pamokslų, skaityti religines knygas, uoliai mels-tis, visas iškilusias tikėjimo srityse abejones išsiaiškinti.

e) IŠSIUGDYTI KILNIĄ ŠIRDĮ: kasdien savęs klausti: ką gero šiandien padariau kitiems, savo artimiesiems, tėvams: Ar žengiau nors mažą aukos žingsnį į priekį vardan to, kas šventa, gera, tikra ir gražu.

f) PALAIKYTI KOVINGĄ DVASIĄ: savo aplinkoje (darbe, mokykloje, šeimoje) kovoti už gilesnį tikėjimo pažinimą; tautinį susipratimą. Žodžiu, darbais ir geru pavyzdžiu šaukti visus stoti į kovą su blogiu: keiksmiais, girtuokliavimu, neskaisčiom

ydų, nepakilsiu iš kasdienybės dulkių, liksiu pilkas, ir mano geri norai tapti asmenybe išnyks, kaip oazių mirazas dykumoje.

2. KAI SUPRATAU, KAD NEGALIU BŪTI PILKA VISUOMENĖS DULKĖ, dabar žinau, kad privalau tarnauti Dievui IR TĖVYNEI. Man prisimena žodžiai: „KRITIŠKIAUSIAIS MOMENTAIŠ TAUTĄ GALI IŠGELBĖTI TIK ASMENYBĖS“ (prof. Šal-kauskis). Kad tapčiau asmenybe, privalau:

a) TURĖTI AIŠKŲ PROTĄ; Turiu daug skaityti, mąstyti, pats ieškoti tiesos, pažinti melą ir jam niekad nepritarti.

b) IŠSIUGDYTI TVIRTĄ BŪDĄ. Nepasiduoti blogai draugų įtakai, sugebėti atsisakyti malonumų, daryti ne tai, kas patinka, bet, — ką reikia, mokėti ten, kur reikia, apginti tiesą, atsistoti vienam prieš visus.

c) PUOSELĖTI JAUTRIĄ SĄŽINĘ: nepakęsti nei

kalbom bei elgesiu, su visu tuo, kas žudo Tautą. Drąsos nenustoti net tada, kai kovos lauke liksiu vienas, nes DIEVAS VISADA TAU PADĖS!

Nuotraukos:

Kretingos jaunimas skaito eiles ir įteikia gėles
vyskupui A. Vaičiui

a.a. Virgiliaus Jaugelio metinėse dalis patar-
nautojų.

Vytautas Bogušis ir Algirdas Masiulionis buvo
1976 metais išmesti iš gimnazijos dėl religinių
nusistatymų.

JULIAUS SASNAUSKO LAIŠKAS

LIETUVOS JAUNIMUI:

„Aš kreipiuos į jus visus — pažįstamus ir nepažįstamus. Tebūna tai kartu ir padėkojimas gausiam jaunimo būriui, pasveikinusiam mane su Šv. Kalėdom.

Nesiruošiu šiame laiške jūsų mokyti, o tik norėčiau pasidalinti keliomis mintimis, savo rūpesčiu bei nerimu. Nelipsiu į tribūną: ką sakau jums, sakau ir sau pačiam. Jeigu katras iš jūsų sumanytų man atsakyti (tai nelengva, nes laišškai medžiojami), aš labai prašau atvirumo ir kritiškos nuomonės. Gaila, kad beveik nėra galimybės užmegzti diskusiją: tai duotų mums daugiau naudos, negu paprastas rašymas.

Maža yra mūsų Tėvynė, tas lopelis prie Baltijos, bet tokia ji tik politiniame žemėlapyje. Dvasiniame pasaulio žemėlapyje Lietuva nepalyginamai didesnė, ir ne vien savo amžių palikimu. Mūsų epocha ne mažiau didinga ir herojiška už praejusias. Argi šiandien mes neturime vaidilų ir vaidilučių, sergančių amžinąją ugnį, argi neturime karžygių ir sukilėlių, knygnešių, ir argi pasibaigė lietuvių keliai į rūsčiuosius Rytus ir ar nesupilame šiandien naujų milžinkapių?! Žinoma, galima paprieštarauti, kad tai žvilgsnis pro padidinamą stiklą. Bet ar iš tiesų mažuma nieko nereiškia, ar iš tiesų tik masė, dauguma, suka istorijos ratą? Re-

tam šiandien rūpi milijonai Romos imperijos pavaldinių pirmaisiais krikščionybės amžiais, bet užtat mes visi prisimename vardus tų nedaugelio, kurie pasi-priešino minios papročiams, nuotaikoms. Būtent, toji saujelė ir nulėmė tolimesnį žmonijos vystymąsi. Nes Apvaidžiai svetima žmogiškoji logika.

Kalbu apie tai todėl, kad tebėra gajį „nepūtimo prieš vėją“ teorija, kad ir mes patys kitąsyk suabejojame, ką gali padaryti mažas žmogelis prieš šio pasaulio galinguosius.

O iš kitos pusės, nereikia savęs pervertinti. Kiek daug bežadėtų, kiek daug vilčių beteiktų mums nūdienu, tai dar nereikia, kad viskas jau nulemta, ir lieka tik palaimeigai lūkuriuoti greito triumfo. Ir apaštalai, kaip žinome iš Evangelijos, pradžioje savo tikėjimą Kristui siejo su viltimi sulaukti mesijinės karalystės sukūrimo šioje žemėje. Ir tik tada, kai jų Mokytojas buvo suimtas ir nužudytas, jie suprato, kad Kristaus karalystė ne iš šio pasaulio, kad sekimas KRISTUMI nežada žemiškų laurų ir kad jų pergalė — danguje. Tiesa, istorijos bėgyje Bažnyčia yra patyrusi visuotinį pripažinimą ir triumfą, bet tai kaip tik ir nebuvo jos pakilimo laikotarpis. Tą patį, turbūt, galima pasakyti ir apie mūsų tautą. „Laimės puslapiai — tai tušti istorijos puslapiai“. Šie filosofo žodžiai tikrai teisingi, nors ir žiaurūs. Krikščionybė nesiūlo kentėjimų kaip vienintelės priemonės išganymui, tačiau ilgaamžė praktika rodo, kad tik kančia nuvalo ir sutaurina žmogaus sielą. Nė kiek nepozuodamas, galiu jums pasakyti, jog buvau ir geresnis ir laimingesnis tada, kai iš tiesų kentėjau, o dabartinio gyvenimo kančia juk nepavadinai.

Kristus kviečia pažinti tiesą ir ją liudyti. Tai vienas didžiausių priesaikų žmogui, o jaunam — juo labiau. Bet ar dažnai mes pagalvojame, ką reiškia tiesos pažinimas? Ar suprantame, koks skausmingas ir vingiuotas kelias į tiesą? Šiandien mokyklose ir šeimose tiek dvasinės, tiek materialinės vertybės duodamos dažnai jau gatavos, iš anksto paruoštos ir supakuotos; šiandien ir tikrą ir tariamą tiesą dosniai dalina vos ne ant kiekvieno kampo, ir mes užmirštame, kad tiesa — tai nuolatinės pastangos ir nuolatinis ieškojimas, kad reikia ją pačiam iškentėti. Ką šiandien pasakytų šv. Augustinas, kuris tiesą surado taip skausmingai?...

Aš nelinkiu jums tiesaus ir lygaus kelio. Tegul jau dabar ateina išmėginimai jūsų tikėjimui, kad jūs išmoktumėt už jį mokėti ir dar labiau jį brangintumėte. Tegul jūsų maldos atneša jums daugiau skausmo negu pasitenkinimo, kad religinė praktika niekada netaptų dvasinio komforto ieškojimu. Ir toj kovoje už didžiųjų vertybių išsaugojimą bei patvirtinimą tenebūna jums lengvų pergalių ir laikinos nesėkmės tegul nenulenkia jūsų galvų. Ne žodžiai, bet pats gyvenimas turi tapti pagrindiniu mūsų argumentu. Priešų išpuoliai tik patvirtina gyvas-tingumą tų idėjų, už kurias apsisprendėme.

Branginkite savo jaunystės idealizmą ir netikėkite teis, kurie sako, kad viskas praeina su metais; gyvenimo šalnose bei sausrose išsaugoję jaunystės idealų ryškumą jūs būsite šimteriopai turtingesni už tuos, kurie išmetė savo jaunystės idealizmą kaip nereikalingą balastą. Prisiminkite Alberto Šveicerio žodžius: „Kaip pasikeistų pasaulis, jeigu visi mes galėtume tapti tokiais, kokiais buvome 14 metų!“

Ne vienas iš jūsų svajoja dabar apie didžius žygdarbius, apie aukos ir kančios pjedestalą ir tikrovė atrodo per ankšta, per menka jo dvasios polėkiui. Apsidairykite! Didvyriškume nereikia nei vėliavų nei būgnų dundėjimo, nei trimitų. Galbūt žygdarbis jūsų laukia ten, kur pasižiūrėti tik pilka kasdienybė. Gal tai jūsų namų pareigos ar mokslas, gal pagalba ligoniams, nuskriaustiems ar vaiko sielos atvėrimas Dievui, gal tai nakčia iškilęs kryžius ar gėlės žiedas ant grindinio... Auka, net pati mažiausia, papuoš ir sutaurins jūsų jaunystę. Bet tai turi būti tikra auka, nes šiandien tas žodis dažnai vartojamas ne vietoj.

Parabelis,
1982.XII.9.

Jūsų draugas Julius

Kun. Alfonsas Svarinskas 1971 kovo 31 d.

Kun. Sigitas Tamkevičius.

„IR TRIBUNOLUOS IŠDIDŽIAI TEISIUOSIUS SMERKIA“

V. MYK. PUTINAS

NETEKOME DVIEJŲ BRANGIŲ KUNIGŲ 1983 m. gegužės 6 d. Vilniuje Aukščiausiam teismui buvo paskelbtas žiaurus nuosprendis dviem, visos tautos mylimiems kunigams — kun. Alf. SVARINSKAS nubaudžiamas 7 m. lagerio ir 3 m. tremties; čia pat, teismo salėje, kun. S. TAMKEVIČIUS KGB areštuojamas ir patalpinamas saugumo požemiuose. Jam užvedama baudžiamoji byla pagal LTSR BK 68 str. 1 d. Jis kaltinamas tarybų santvarkos juodinimu ir šmeižimu.

Ką Lietuvai reiškia šių brangių kunigų netekimas, tikriausiai geriausiai suprantame mes, tikintis Lietuvos jaunimas. Tiek daug paramos, dvasinio patiprinimo, gerų patarimų esame iš jų patyrę. Kiek kartų jie mus gynė nuo bedievių organizuojamos dvasinės prievartos.

Kokius jausmus jaunimo širdyse sukėlė bedievių smurtas prieš šiuos kunigus, neįmanoma nusakyti keliais žodžiais. Geriausia apie tai byloja patys faktai: jaunimas ir net vaikai, uoliai, nieko nebodami, renka parašus po pareiškimais dėl šių kunigų išlaisvinimo, savo drąsa neretai stebina net vyresnio amžiaus žmones, o kartais ir kunigus; nors teismo dienomis Vilniuje visame Lenino prospekte knibž-

dėte knibždėjo saugumiečiai bei milicininkai, tačiau jaunimas nepabūgo solidarizuotis su teisiu kun. Alf. Svarinsku, atvykdamį prie teismo rūmų. Keletui už tai teko atsisveikinti su aukštojo mokslo diplomu, palikti vidurinės mokyklos suola: pasėdėti 5 ar 10 parų milicijos rūsiuose, sumokėti piniginę baudą.

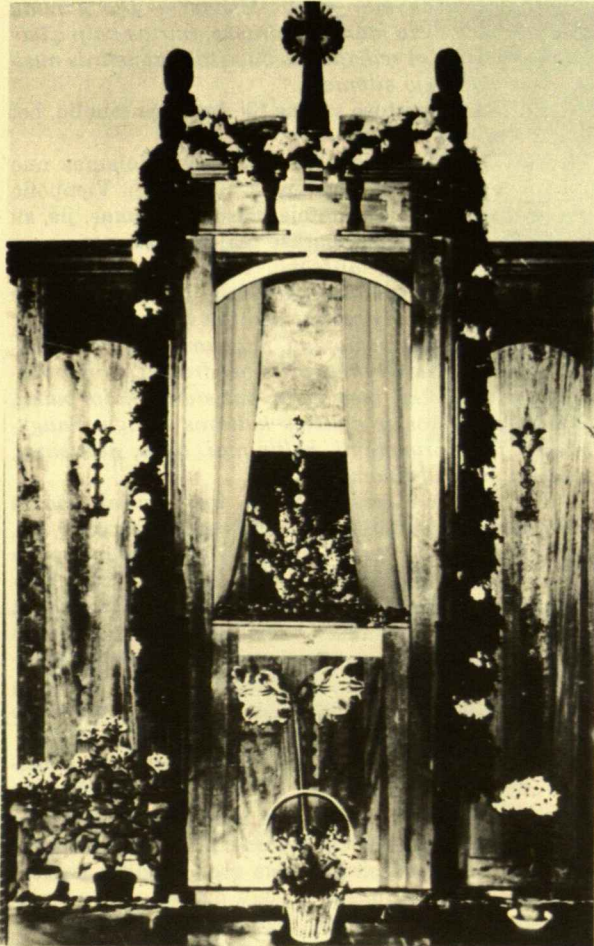
Štai mintys, kuriomis šiandien gyvena dauguma tikinčio jaunimo: N. tarnaudamas armijoje, rašo laiške savo draugui: „Ar tau vis dar neaišku, ką reikia daryti?! Mesk institutą, palik karjerą ir minkštą vietą kitiems. To ir be tavęs užteks. Du kunigai suimti, vadinasi dviejų trūksta, — manęs ir tavęs! Greičiau apsispręsk. Dabar ne skaniai pavalgyti ir išsimiegoti reikia, o kovoti. Suprask!..“

Mergaitė, kurią pašalino iš mokslo įstaigos, į klausimą: kas gi dabar toliau bus, ką tu dabar darysi? — ramų ramiausiai atsako:

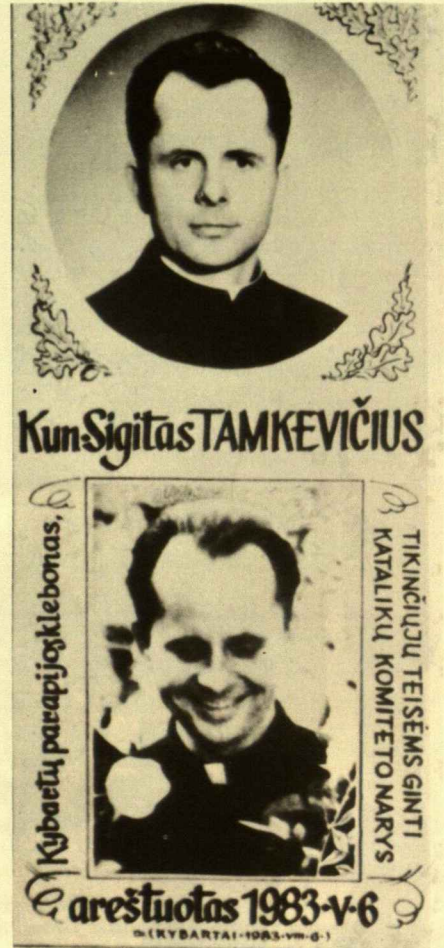
... Nieko. Dar geriau, — daugiau laiko turėsiu ir jau nebus ką prarasti.

Dvi mergaitės, kurios XI labai gerai mokosi, bet dėl religinių įsitikinimų nuolat bauginamos, jog niekur į aukštąją mokyklą neįstos, ramiai nusprendžia — tapsime vienuolėmis ir eisime dirbti prie bažnyčios, būsim naudingesnės Tėvynei, negu aukštąjį mokslą baigė...

Neišgąsdino pastarieji įvykiai, bet padrąsino, uždegė aukos, ryžto ugnelę jaunimo širdis ir reikia tikėtis, jei Dievas laimins, bus naujų svarinskų, naujų tamkevičių, naujų Tautos ir Bažnyčios švyturių.

Po kun. S. Tamkevičiaus suėmimo (1983 gegužės 6), Kybartų jaunimas kasdieną gėlėmis ir vainikais puošia savo mylimo ir gerbiamo klebono — dvasios Tėvo klausyklą.

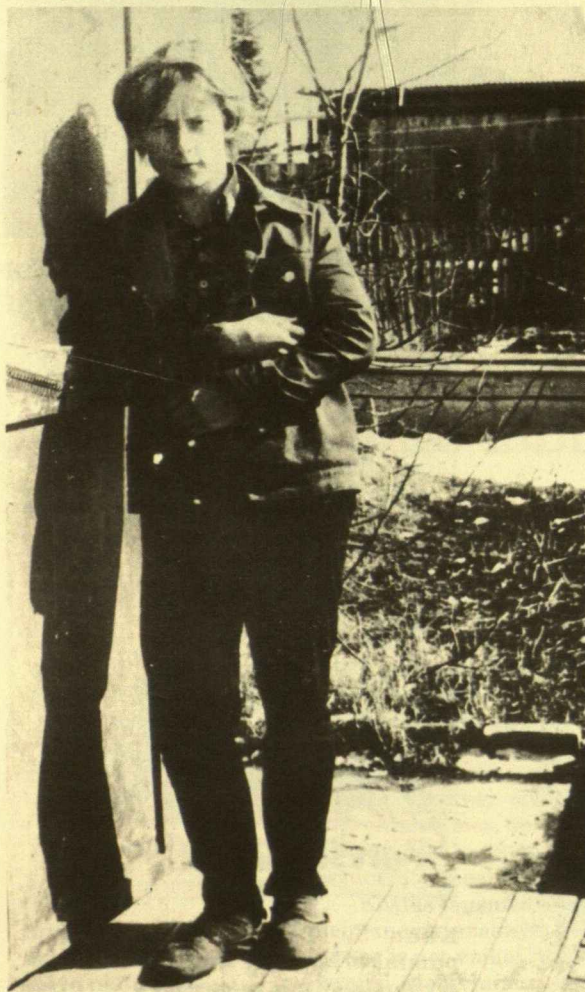

Kun. S. Tamkevičiaus areštui paminėti kortelė, kuri buvo išleista Kybartuose tris mėnesius po jo arešto.

JAUNIMO VEIDAS KRONIKOS PUSLAPIUOSE

Sesuo Ona Mikailaitė

„Rezistentų gretose yra ne tik drąsių jaunuolių, bet ir didvyriškų...“

JULIUS SASNAUSKAS (20 m.)
IR KRONIKA

Dramatiškuose religinės ir tautinės rezistencijos įvykiuose, apie kuriuos skaitome *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos* puslapiuose, vis dažniau ir stipriau pasireiškia jaunimas. Jis protestuoja prieš priverstiną ateistinę auklėjimą ne tik mokyklos suole pasipriešindamas mokytojų spaudimui, ne tik aiškiai pareiškdamas savo religinius įsitikinimus anketose, bet ir už mokyklos ribų liudydamas savo tikėjimą.

Ateistai stebisi tikinčio jaunimo tvirtumu. Gąsdinimų bei grasinimų akivaizdoje dažniausias jų atsakymas: „Tikiu ir tikėsiu! Neleisite stoti į aukštąsias mokyklas, — eisiu dirbti!“ Telšių vikaras per Kalėdas katedroje kalbėjo: „Pažiūrėkite, ar po bedievių siautėjimo sumažėjo Telšių bažnyčiose jaunimo? — Dar pagrausėjo. Ar pritilo jų giesmės, ar tylesni jaunųjų balsų atsakymai per šv. Mišias? — Dar garsiau skamba! Žemaičių jaunimas drąsus, tvirtas kaip ažuolai. Sakyčiau, net reikalingas buvo toks ateistinis nusijojimas: nubyrėjo silpnieji...“

Rezistentų gretose yra ne tik drąsių jaunuolių, bet ir didvyriškų.

Štai Julius Sasnauskas buvo persekiojamas nuo 1976 metų, dar tebelankydamas Vilniaus A. Vienuolio vidurinę mokyklą. Dešimtoje klasėje būdamas, jis, su kitais trimis draugais, parašė tokį pareiškimą:

„Už bažnyčios lankymą, tautines bei religines pažiūras ir pažintis su buvusiais politkaliniais ne kartą prievarta buvome nuvežti į saugumą ir miliciją ir kitais būdais persekiojami. Saugume mus vertė duoti melagingus parodymus prieš bendrą pažįstamą Viktorą Petkų. Petkų mes gerai pažįstame kaip puikų, didelės erudicijos ir aukštos kultūros žmogų. Saugumiečių jam primetami kaltinimai buvo neteisingi, todėl jų nepatvirtinome...“

Už šią savo veiklą Julius buvo pašalintas iš mokyklos ir, nežinantis 43 draugų pasirašyto prašymo, jam nebuvo leista grįžti. 1979 metais dvidešimtmetis jaunuolis suimtas Vilniuje, nes jo namuose rasta 7 rašomosios mašinėlės ir pagrindžio spaudos. 1980 metų rugsėjo 15-19 dienomis drauge su Antanu Terlecku Julius Sasnauskas nuteisiamas už *Kronikos* spausdinimą bei platinimą. Jam skirta bausmė: pusantrų metų griežto režimo lagerio ir penkeri metai Sibiro tremties.

Iš lagerio jis rašė, kad pavasario pirmomis dienomis „nei į mūsų kamarelę, nei į tą pasivaikščiojimo

“Čia Julius Sasnauskas praėjusį pavasarį, kai jau išgyveno pirmuosius Sibire metus. Stovi savo namelio bendrabučio tarpdury, toks pasižiaušęs ir susivėlęs. Dažniausiai namuose jis taip ir atrodo”, rašo fotografas 1982 m.

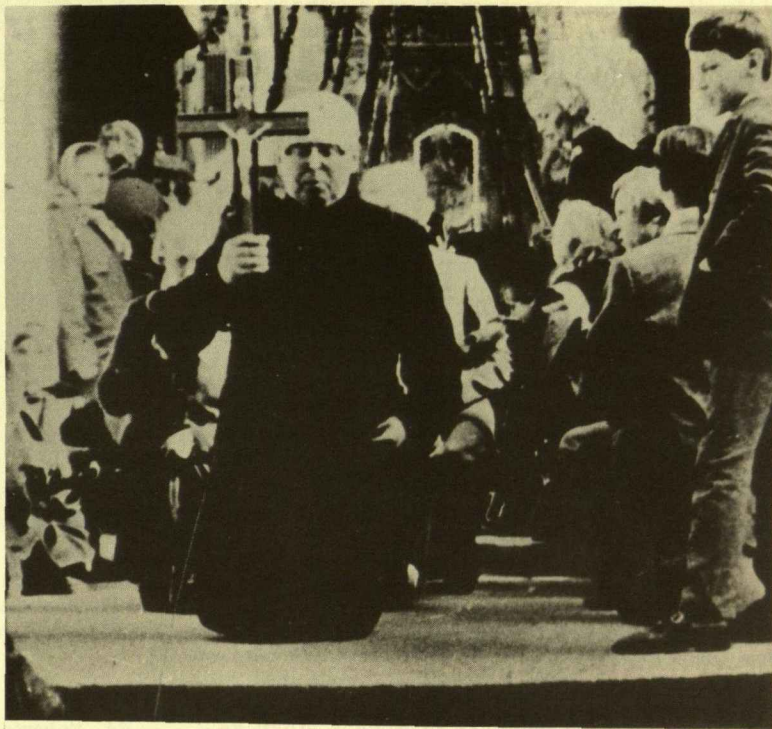
šulinį saulė dar neužklysta..." 1981 metų velykiniame laiške guodžia savo šeimą:

„Aleliuja! Sveikinu visus šį nuostabų Prisikėlimo rytą! Nors aš negaliu, kaip Simonas (Kirinietis) nuimti nuo jūsų pečių to kryžiaus, bet iš visos širdies trokštu, kad jis būtų lengvesnis... Praeis metai, grįšiu namo, vėl bus gražios šventės, o kažkur giliai vis tiek pasi-

liks tokių dienų atsiminimas, tas kalėjimo švenčių juokingas gaudumas... Gabens mane į Tomsko guberniją. Dievas duos, neprapsiu, nesiduosiu Sibiro prarijamas...“

Julius dar tebėra Sibiro tremtyje, Tomsko rajone, apie 3,000 km į rytus nuo Maskvos...

1982 rugsėjo 12, Šiluvos atleidų sekmadienį, pō sumos, jaunimas ir suaugę, kun. Svarinsko vedami, keliais ėjo nuo didžiojo altoriaus per visą bažnyčią į šventorių

KĘSTUTIS VARIAKOJIS (17 m.) IR ŠILUVA

„Kodėl komunistai taip bijojo tų maldininkų, kodėl stabdė jaunimą? Gal todėl, kad ir Lenkijoje viskas prasidėjo nuo rožančiaus“.

Kronikos 50-tame numeryje aprašoma, kaip 1981 metais rugsėjo 12 d. į Šiluvą atvyko keturi jaunuoliai iš Estijos. Milicija juos sulaikė prie bažnyčios ir tardė. Vienas iš jų, Runno Vissak, pašalintas iš universiteto. Tą patį rudenį, spalio 25 d., septyniolikmetis Panevėžio technikum studentas, Kęstutis Variakojis, atvyko į Raseinius, norėdamas nuvažiuoti pasimelsti Šiluvos bažnyčioje. Kadangi buvo pranešta, kad į Šiluvą autobusai nevažiuoja, Kęstutis išėjo pėsčias. Keliu zujo milicijos automobiliai, todėl jis ėjo takeliais per mišką.

Kai netoli Šiluvos išėjo į pagrindinę kelią, tuojau privaziavo milicijos mašina, išsoko keletas milicininkų ir griežtai jaunuoliui liepė sėsti į jų mašiną. Nuvežę į Šiluvą, ėmė tardyti:

— Iš kur esi? Kada gimęs? Kur gyveni? Ko ėjai į Šiluvą?

Vienas milicininkas, iškraustęs Kęstučio kišenes, paėmė jo piniginę ir rožančių. Užtikęs rožančių, klausė:

— Iš kur gavai rožančių?

Tardytojui labai rūpėjo sužinoti, kodėl Kęstutisėjo į Šiluvos bažnyčią, o ne į kurią kitą. Jam atsakius, jogėjo pasimelsti už Lietuvą, tardymą nutraukė ir nuvedė jį į kitą kambarį, kuriame buvo daugiau sulaikytų. Po įvairių gąsdinimų, jaunuolį paleido, jam sumokėjus pabaudą. Tačiau technikumė jo laukė kiti tardymai bei grasinimai. Jis buvo vienas iš daugelio panašiai persekiojamų jaunuolių.

Ne tik suaugusiems, bet ir jaunimui, ypač jaunimui, kasmetinė šventkelionė į Šiluvą tapo gražia ir

prasminga tradicija. Kelionės tikslas: melstis už Lietuvą. 1981 metais komunistinė valdžia visokiais būdais trukdė keliaujančius į Šiluvą. Paskelbė kiaulių maro epidemiją ir įvedė karantiną, kad niekas negalėtų įvažiuoti. Milicija saugojo visus kelius, tikrino kiekvieną einantį. Į pagalbą pasiūkė kariuomenės dalinius. Kodėl komunistai taip bijojo tų maldininkų, kodėl stabdė jaunimą? Gal todėl, kad ir Lenkijoje viskas prasidėjo nuo rožančiaus. Tokią išvadą daro Kronikos redakcija.

Kovotojai už religines ir žmonių teises Lietuvoje: Stovi: Kun. K. Matulionis, neatpažinta, M. Jurevičius, kun. S. Tamkevičius, A. Terleckas, A. Statkevičius, L. Kazakevičius, E. Sasnauskaitė, G. Rickevičius. Sėdi pirmoj eilėj: A. Andreika, Robertas Grigas, J. Volungevičius, K. Subačius.

ROBERTAS GRIGAS IR AFGANISTANAS

Kasmet Lietuvos jaunimas šaukiamas atlikti karinę tarnybą. Iš Afganistano grįžta šimtai karstų. 1982 metais gegužės mėnesį buvo pašauktas Robertas Grigas iš Lazdijų. Stodamas į sovietų kariuomenę, jis turėjo duoti ištikimybės priesaiką komunistų partijai. O jis viešai ne tik eilinių kareivių, bet ir karininkų aki-vaizdoje atsisakė priesaiką daryti.

Koks buvo jo išgyvenimas, jis pats aprašo:

„Ligi paskutinio momento meldžiausi, neapsisprendamas, kaip pasielgti priesaikos atžvilgiu. Gegužės 25 d., 1982 m., Yany-Kurgane atėjo mūsų grupės eilė. Buvau antras iš eilės. Stebėjau, kaip prieš mane jaunas vyras, suspaudęs kulkosvaidį, skaitė priesaiką iš knygelės ir paskui ją pasirašė — o aš dar nežinojau, ką darysiu...“

Kai atėjo Roberto eilė daryti priesaiką, jis atsisakė žodžiu, paskui dar parašė pareiškimą:

Aš, Robertas Grigas, Antano sūnus ir Lietuvos pilietis, pareiškiu, kad atsisakau prisiekti ištikimybės jūsų partijai ir valdžiai, nes jos man neturi jokios jurisdikcijos. Esu katalikas ir todėl ištikimybės prisiekiu tik Dievui, Amžinajai Tiesai, įsikūnijusiai Kristaus mokslė ir katalikų tikėjime. Tik Dievui esu įpareigotas likti ištikimu visose žmogiško gyvenimo srityse. Atsisakau vykdyti partijos, valdžios ir kariuomenės įsakymus, kurie priešinosi Tiesai ir mano krikščioniškai sąžinei ir, kadangi nenoriu pažeisti savo sielos, todėl nedarau priesaikos, nes negaliu prisiekti to, ko man neįmanoma išpildyti...“

Už tai Grigas buvo uždarytas kalėjime su kriminalistais iš jo buvo visaip tyčiojama, jis buvo tardomas ir kelis sykius smarkiai mušamas. Galų gale jam uždėta sunkių darbų bausmė. Atlikdamas bausmę, sunkiai susirgo ir buvo išvežtas į ligoninę, gailestingo gydytojo dėka. Ligi šiol jo likimas neaiškus.

„Lietuvos jaunimas nėra kokie antžmogiai, iš kokio kitokio molio nulipdyti, negu mūsų jaunimas...“

JADVYGA STANELYTĖ IR KLYSTANTIS LIETUVOS JAUNIMAS

Gemma-Jadvyga Stanelytė buvo suimta 1980 metais už religinės eisenos organizavimą. Ji buvo paleista iš lagerio 1982 vasario 16 d., atlikusi pusę bausmės.

Ką mums pasako šie keli konkretūs pavyzdžiai? Ar visas Lietuvos jaunimas yra tvirtai tikintis ir aktyviai kovojantis už savo ir kitų religinius įsitikinimus bei religinę laisvę?

Atsakyti „taip“ nebūtų tikslu. 1980 metais buvo suimta ir teisiama Jadvyga Stanelytė už organizavimą eisenos į Šiluvą. Teisiamoji pareiškė, kad šią eisnę organizuoti ir jai vadovauti paskatino du motyvai: palaikyti brangius lietuviškus religinius papročius ir melstis už klystantį Lietuvos jaunimą. Lukiškių kalėjime praleisti penki siaubo mėnesiai jai tai puikiausiai patvirtino. Čia ji susidūrė su jaunimu, praradusi ne tik bet kokius idealus, bet ir žmoniškumo jausmą.

Tad, ar reiktų tokius jaunuolius, kaip Sasnauską, Variakojį, Grigą laikyti išimtimis? Manau, kad taip.

Lietuvos jaunimas nėra kokie antžmogiai, iš kokio kitokio molio nulipdyti, negu mūsų jaunimas. Tačiau tenykštės sąlygos juos versta verčia aiškiai apsispręsti: arba pilnai atsiduoti Kristui, nežiūrint pasekmių; arba visiškai jį paneigti. Gal tai ir yra pagrindinis skirtumas tarp jaunų žmonių ten ir čia: mūsų jaunimo niekas neverčia, neiššaukia daryti tokio aiškaus apsisprendimo už Kristų.

ERIKAS ERDMANIS, LATVIJA IR KRISTŲ

Kaip toks sprendimas daromas? Kas prie jo priveda? Kaip jis išgyvenamas? Verta pasiklausti labai asmeniškose patirties, kurią aprašo jaunas latvis. Erikas Erdmanis, 1982 metais susidūręs su padėtimi, labai panašia į tai, ką randame Kronikoje. Jis, JAV pilietis, gimęs ir augęs Amerikoje, nuvyko į Latviją.

„Dabar aš suprantu, koks buvo Viešpaties planas, kai gavau progą aplankyti Latvijos sovietinę respubliką. Dievo tikslas nebuvo tik, kad aplankyčiau savo draugus bei gimines, bet kad atrasčiau Kristų.

„Trečiadienio vakarą Rygos baptistų bažnyčioje paprastai vyksta choro repeticija. Jauni ir vyresnio amžiaus darbininkai pripildė suolus antrame aukšte už balkono. Jie giedojo su tokiu įsitikinimu ir užsidegimu, kuriuos sunku būtų rasti amerikiečių bažnyčiose. Jų buvo tik apie šešiasdešimt, bet jų balsai sugriaudė it tūkstantinė minia. Aišku, man tai nebuvo visiškai nauja, nes buvau praręs dalyvauti choro repeticijose savo namuose Pensilvanijoje. Čia nejutau didelio skirtumo, išskyrus, kad aplinka kita.

„Tą vakarą išgyvenau rūpestį savo širdyje. Buvau krikščionis, bet tik tai vardu. Buvau pakrikštytas ir lankiau bažnyčią. Aktyviai dalyvaudavau sekmadieninėse pamokose bei kitoje religinėje veikloje. Maniau, kad Dievui darau didelę malonę, parodydamas savo pamaldų veidą bažnyčioje kas sekmadienį. Juk daugumas mano amžiaus jaunimo visai neina į bažnyčią! Tačiau pasijutau tik save pateisinęs fariziejus.

„Tada choras turėjo pertrauką, kurios metu dalinosi obuoliais, saldainiais ir kitais gardumynais. Tuomet manęs paprašė susirinkusiems papasakoti apie mano gyvenimą. Pasakojau apie JAV, apie savo studijas kolegijoje, apie savo norus ir lūkesčius. Stengiausi atsakyti įvairius choristų klausimus, išlaikydamas sąmojų dėl savo laužytos latvių kalbos. Choristams tas pokalbis labai patiko, nes jie gavo progos ką nors išgirsti apie pasaulį anapus Latvijos ribų.

„Dar kiek pagiedojo, choristai pagal amžių išiskirstė į kelias grupeles maldai ir Dievo garbinimui. Aš prisidėjau prie savo amžiaus studentų, kurie rinkosi balkone.

„Pastebėjau, kad bažnytelė buvo paprastutė, be kilimo ir vėsinimo sistemos. Baltai nudažyti mediniai suolai sustatyti lygiomis eilėmis. Balkonas buvo pilnas jų. Aš sėdėjau ant tokio kieto suolo susispaudęs, kojas atrėmęs į priešakinį suolą. Jaučiaus nepatogiai ne tik fizine prasme, bet ir dvasine.

„Prabilo mūsų maldos vadovė. Tai buvo vidutinio amžiaus moteris. Jos tamsūs plaukai susukti į kuodą, o veido rimtumas bylojo apie ilgąmetę kančią, pakeltą kantriai ir tyliai. Klausiaus jos žodžių.

„Esate jauni žmonės savo gyvenimo pradžioje. Daugumas jūsų neturite jokio supratimo, kokios pinklės ir prarajos jūsų laukia. Ne vienas jūsų suklupsite ir

sugriūsite. Bet nežiūrint, kur eisite ir ką darysite, žinokit, kad visad turit galią laisvai apsispręsti ir pasirinkti.

„Būsime gundomi“, pasakė ji ir jos balsas užlūžo iš susijaudinimo. „Esu mačiusi krikščionių gyvenimus suirusius dėl to, kad jie neatsivėrė jėgai, gyvenančiai juose. Kalbu apie Kristų“.

Moteris tęsė toliau:

„Meldžias už jus, kad nė vienas nebijotumėt pasitikėti Kristumi. Neleiskite šio pasaulio vilionėms ir blizgučiams jus įtraukti į tunelį, vedantį į pražūtį. Pasitikėkite Kristumi. Apsispręskite“. Jai baigus, asara nuriedėjo jos skruostu.

„Pasijuto esąs apsidėdėlis, ir mano nuodėmės atsiėjo man prieš akis, mane kaltindamos. Laikas man sugrįžti prie Kristaus. Aš meldžias: Viešpatie, atleisk man. Aš Tave ignoravau, nekreipau į Tave dėmesio. Prašau vėl man pripildyti amžina ugnimi džiaugsmo,

ramybės ir laimės, kurią patyriau, kai pirmą sykį Tave atradau.

„Lyg banga mane apsupo laisvės jausmas. Iš karto mano atmintin išoko visa eilė Švento Rašto posakių. Bet jie dabar kažkaip naujai nuskambėjo, šviežia prasme, atveriančia naują gyvenimą. Supratau: reikia žodžiu ir gyvenimu liudyti, koks gražus gyvenimas su Kristumi. Mano siela šūkavo iš džiaugsmo, kad Gerasis Ganytojas vėl ją atrado.

„Savo patogiume gyvenime man buvo lengva pamiršti savo krikščionišką tikėjimą. Reikėjo liudijimo tos paprastos moters, gyvenančios šioje uždaroje šalyje, kuri savo vidaus liepsna apšvietė mano tamsą ir sugrąžino Kristaus šviesą į mano širdį.

„Iš Latvijos grįžau su aukso širdimi. Tikrai ironiška, kad tenykštė valdžia nė nežinojo, kokią brangią dovaną išsivežiau iš to krašto. Tos dovanos nesurado net aerodromo tikrinimo aparatai.

„Ta dovana — Kristus, gyvenęs manyje“.

2,5 metų Gražinutė Gajauskaitė su močiute Adele Kilčiauskiene, Balio Gajausko mama Kaune, 1982 spalio 13 d.

Dr Antanas Terleckas su savo šeima.

Jono Sadūno šeima, Jonas, Nijolės Sadūnaitės brolis buvo 1983 gegužės mėn nuteistas pusantriems metams bendro režimo lagerio už „šmeižtą“.

JAUNIMAS PASIGENDA SANSKRITIŠKUMO

Kaip džiugu matyti jaunimą rūpinantis ideologiniais problemineis atsakymais (*Ateities*, 1982, 8-9 nr., 287-291 psl.). Mąstant, kas sunku, kas nesuprantama. Tačiau kokia ideali visų tų ieškonų nuotaika, kai tūli neigiamumai, teigiamumai ir jų nuolaužos nešami į krūvą, kad atrinkus ir palyginus būtų jiems atrasta prasmėje vieta!

Tačiau man gaila, kad nei mes, nei mūsų jaunimas nesuprantame, kad lietuviška prigimtis yra sanskristiška! Visa kas tik reikalinga sveikam žmogaus gyvenimui, *visa turi suskrieti į bendrą tašką — visumą*. Medžiagiškumo negalima atidalyti nuo dvasiškumo; kovos — nuo taikos; džiaugsmo — nuo kančios; kantrybės — nuo veržlumo; veiklos — nuo poilsio; žemės — nuo dangaus; valstybės — nuo žmogaus (tautos) ir t.t. Visos šios priešingybės sanskrite jungiasi ir gauna savo prasmę. Tačiau tokio derinio mūsų jaunimas negauna universitete.

Svetimtautiški universitetai lietuvišką jaunimą ruošia tapti „neutraliais titaniais“, kovojančiais už savo „privatų skonį“, „neliestiną inteligentiškumą“ bei „imitacinį originalumą“. Iš tikrųjų mes visi nejaučiame, kaip patamsiškai universitetas visus mus veikia; per profesionalus bendruomenėje mus pasiekia, keičia ir net sumaišo! Žiūrėkime, kaip esame nesuskritinami — nulietaivinami, kad universitetą baigę „negalėtume“ susiristi su *visuma*, o tik su „profesiniais tikslais“...

Svetimtautiškų universitetų įtaka skaldo lietuvių jaunimo asmenybę, sugriaudami ją į daugelį „atkarpu ar nuotrupų“, išskeldami tik vieną jų — nustelbti kitoms asmenybės dalims. Paimkime inteligentiškumą: kai „viešpataujanti srovė“ gilinasi inteligentiškumo rutuliojime, tai religingumas, šeimiškumas ir tautiškumas yra „nukabinami nuo teisių sienos“. Vienok, jų

vieta nelieka tuščia, ji atiduodama dailei, filosofijai, socializmui ir pan. Taip universitetas pamažu ištrina tikybą, asmenybės pusiausvyrą, sumaišo orientaciją tarp gėrio ir blogio, paruošia asmenį nesusigaudyti tiesose, laisvėse, geroje valioje ir t.t.

Kai Lina Vieraitytė (ir jos pažįstamieji; *ten pat*, 291 psl.) ateitininkų ideologijoje apčiuopia „ką tai gero“, tai yra niekas daugiau, kaip lietuviškos prigimties šauksmas griebtis už „gelbstinčios paslapties“ — ieškojimo visiems *bendros visumos*. Tai skata už gėrio išlaikymą, už viltį geresnės išeities! Tai tylusis reikalavimas viso ko dernimo! visų būtinybių darnios sąsąsijos.

Ramona Smilgaitė (*ten pat*, 287 psl.) puikiai žino jaunimo pareigas nuo mažens, tačiau kalbėdama už teigiamą, bet neveržlų jaunimą, pasiguodžia, kad jaunimas nežino, kaip turėtų „pareigų žinias“ panaudoti...

Sanskritinėje dvasioje atlikti savo pareigas yra lengva: kai žinai — veik džiaugsmingai, kai nežinai — veik, kad sužinotum! Ateitininkus Kristus kviečia ir parodo kaip; ateitininkai pasirenka pagal savo talentus kur ir kaip. Kristus taip pat viską derina, aiškina, pakelia, tobulina ir visiškai sanskristiškai suveda į galutinę visumą: Dievo ir Žmogaus santaiką — Žmogaus galutinę laimę.

Viską atnaujinti Kristuje yra mylėti tiesą, gyventi teisingumu ir bendradarbiauti su broliais ir sesėmis — kitais Dievo vaikais. Tai ne tik krikščioniškas/katalikiškas, bet ir lietuviškas sanskritas, tautiniam gerbūviui įgyvendinti.

Elena Jačiunskienė-Bulienė

IŠ REGINOS INGELEVIČIENĖS APŽVALGINĖS PARODOS

New Yorke 1983 m. gegužės 7-8

Komentarai: Rimos Čerkeliūnienės

Motina (1954-1962)

1905-1980

„Jau pačiuose ankstyviausiuose darbuose, sukurtuose Amerikoje, dar šešto dešimtmečio vidury, ryškėja menininkės filosofija. Visas matomas pasaulis: žemė, dangus, žmonės, – tai tik dalys visumos“.

„Vos trejų metų būdama – menininkė išgyveno savo motinos praradimo tragediją“.

„Menininkė skaudžiai
pergyveno lietuvių tautos tra-
gediją: pabėgimus, tremtį, parti-
zanų kovas“.

Partizano mirtis
(1962-1967)

Gamtos glėbyje
(1968-1978)

GYVENIMO UGNIES NEŠĖJAS

Kunigą Stasį Ylą amžinybėn išlydėjus

Kun. Pranas Gaida

„Aš atėjau žemėje įžiebtį ugnies ir taip norėčiau, kad ji liepsnotų“ (Lk 12, 49)

Šiais žodžiais yra išreikšta Kristaus misija. Jis atnešė žmonijai ugnį kaip didžią dovaną. Mitologinis Prometėjas pavogė ugnį iš dievų, kad galėtų duoti ją žmonėms. Kristus, kaip Dievažmogis, pats atnešė gyvenimo ugnį, kad išgelbėtų žmoniją iš pasmerkimo ir pakeltų ją į aukštesnę, tobulesnę gyvenimo pakopą.

Toji ugnis buvo Evangelija, trykštanti dvasine jėga — meile ir šviesa. Tačiau jos priėmimas negali būti mechaniskas, nes ir žmogus nėra mechaniskas. Ji turi skliti per laisvės zoną. Dėl to du stoja prieš tris ir trys prieš du tuose pačiuose namuose. Dievo švęstoji ugnis — Jo žodis turi būti laisvai priimtas arba atmetas. Jis nepakenčia prievartos. Dėlto žmonijoje kyla abejonių, nesutarimų, kuriuose ryškėja ne tik žmogaus laisvė, bet ir jo ribotumas. Vis dėl to galutinėje sąskaitoje Kristaus atneštoji ugnis veda į taiką, pagrįstą meile ir teisingumu.

Kristaus atneštosios ugnies skleidimas žemėje buvo pavestas pirmiausia Galilėjos žvejams — ano meto kaimiečiams ir daugeliui kitų pašauktųjų. Jų eilėse matome ir Stasį Ylą, taip pat kaimietį iš lietuviško Luciūnų kaimo.

Kristaus ugnį Stasys Yla kaupė savyje nuo pat mažens — mokydamasis pradinėje mokykloje, gimnazijoje, seminarijoje. Ir kai atėjo Kauno kunigų seminarijon kaip dėstytojas, buvo pilnas krikščioniškos ugnies bei šviesos ir pasiruošęs ją skleisti savo studentams. Man teko klausyti jo paskaitų vienerius metus. Visi jautė, kad naujasis dėstytojas ryškiai skyrėsi nuo kitų profesorių. Pastarieji dėstė teologines tiesas, ramiai, šaltai, kaip ir kitus mokslus. Jie skleidė tikrai mokslinę šviesą. Kitoks buvo kunigas Stasys Yla. Iš jo asmens ir paskaitų sklido ne tik šviesa, bet ir dvasinė ugnis. Jis dėstė teologinius dalykus ne tikrai protu, bet ir širdimi.

Tai buvo jaučiama ir jo santykiuose su žmonėmis. Kiekvienas, pakalbėjęs ar pabendraavęs su juo, galėjo pastebėti, kad iš kunigo Stasio sklido kažkokia jauki šiluma, kažkoks magnetizmas, kurį galėtume pavadinti charizma, t.y. specialia Dievo dovana. Tai buvo ne kas kita, kaip evangelinė ugnis, sklindanti per jo asmenybę.

Su šia Dievo dovana jungėsi ir neeiliniai gabumai, pastebėti jau studijų metais. Baigęs teologines studijas, kun. Stasys Yla buvo išsiųstas gilinti mokslinio pasiruošimo užsienin, nes buvo numatytas profesorui. Grįžo Lietuvon praplėtęs savo horizontą, praturtėjęs dvasiškai ir intelektualiai. Savo uoliu bei kūrybišku darbu, visuomenine veikla jis tapo vienu didžiųjų Lietuvos švyturių: atsistojo šalia žymiųjų kunigų — Maironio, Jakšto, Vaižganto, Vaitkaus ir kitų. Nors veikė įvairiose srityse, tačiau niekad nenu-tolo nuo pagrindinės savo misijos — Kristaus ugnies bei šviesos nešėjo.

Tą ugnį kun. Stasys Yla skleidė įvairiais būdais. Pirmiausia — žodžiu. Savo paskaitomis teologijos studentams jis stengėsi atskleisti plačius krikščionybės horizontus, parodyti juos gyvenimiškoje šviesoje, susieti teoriją su gyvenimu. Dažnose krikščionybės veidą, naujus jos kelius Vakarų Europoje ir tiesti juos Lietuvoje.

Savo pamoksluose jis kalbėjo apie didžiąsias krikščionybės tiesas dabarties žmogui, remdamasis jo psichologija. Klausytojas jautė, kad jo žodis nėra žirnis, atsimušas į šventovės sieną, o strėlė, sminganti širdin. Jis nebuvo oratorius, bet jo žodis virpino klausytoją ramia, įtikinančia, sujudinančia galia. Kai 1940 m. Berlyne susitelkė būrys lietuvių tremtinių, pasirinko kun. Stasį Ylą kapelionu iš kelių ten buvusių kunigų. Visi jautė, kad tai nėra eilinis kunigas, patenkinas įprastinių pareigų atlikimu, kad jo žodis siekia daug giliau ir toliau.

Kristaus ugnį skleidė kun. Stasys Yla ir savo raštais. Būdamas apdovanotas rašytojo bei poeto talentu, jis per visą savo gyvenimą, t.y. per 75-rius metus, parašė per 30 knygų ir daugybę straipsnių įvairiom temom. Pagrindinės jo temos buvo žmogus, pasaulis,

Pamokslas, pasakytas 1983 m. balandžio 10 d. Toronto Prisikėlimo šventovėje gedulinėse pamaldose už Velionį kun. Stasį Ylą.

„Kiekvienas, pakalbėjęs ar pabendraęs su juo, galėjo pastebėti, kad iš kunigo Stasio sklido kažkokia jauki šilima, kažkoks magnetizmas, kurį galėtume pavadinti charizma, t.y. specialia Dievo dovana“.

visuomenė, Dievas, malda ir t.t. Sukūrė jis visą eilę maldų, sukūrė ir išleido keletą maldaknygių, jas sumodernino ir pritaikė dabarties žmonėms. Paliko jis ir mokslinių knygų bei straipsnių, bet ir jie buvo paliesti dieviškos ugnies, įkvėpiančios autoriaus mąstymą.

Skleidė kun. Stasys Yla Kristaus ugnį ir savo kančia, kuri jį lydėjo visą gyvenimą. Viešesni jo kančios momentai prasidėjo jau pirmaisiais profesoriavimo metais. Atėjo jisai seminarijon su naujom idėjom, kurias skleidė ir studentijoje, ir visuomenėje. Tuometinė Kauno hierarchija, dar nesusipažinusi su krikščioniškais sąjūdžiais Vakaruose, kreivai žiūrėjo į kun. Stasio Ylos skleidžiamas mintis. Kartais jam tekdavo aiškintis pas arkivyskupą. Buvo ir vienas kitas teologijos studentas, kurie skundė naująją profesorių vyresnybei. Vienu metu kun. Stasiui Ylai buo uždrausta rašyti spaudoje bei arkivyskupijos aprobatos. Tai labai skaudino jauną profesorių, gryniausią širdimi skleidžiantį autentišką Kristaus ugnį.

Kun. Stasio Ylos kančia pasiekė viršūnę Stutthofo kacetė Vokietijoje, kurion jis buvo patekęs kaip nacių įkaitas drauge su kitais lietuvių visuomenės veikėjais. Ten jo kančia buvo ir fizinė ir moralinė. Jis ją aprašė savo atsiminimų knygoje „Žmonės ir žvėrys dievų miške“. Skaitydamas ją, matai žmogų, kenčiantį iki paskutinių jėgų ir vis dėlto nepalūžtantį. Rami, guodžianti kunigo Stasio laikysena dvelkė visą laiką krikščioniška ugnimi. Jam rūpėjo ne tik savoji kančia, bet ir kitų. Kantriai nešė jis savąją, bet kartu stengėsi nešti ir kitų kančią, kiek jo jėgos leido.

Netrūko kančios momentų kunigui Stasiui Ylai ir išeivijoje. Kasdieniniai paties rūpesčiai, seserų vienuolijos problemos, ateitininkijos reikalai, jaunimo nureligėjimas, jo nutautėjimas krovėsi jo širdyje ir tapo jo kančios dalimi. Bet visa tai jis kantriai nešė. Konfliktų atvejais, mokėjo diskutuoti įvairius klausimus, juos kritikuoti, savo tezę kietai ginti, bet paliesto asmens neužgauti. Net savo testamente tai prisiminė ir išreiškė savo apgailestavimą, jeigu jo žodžiai kontroversijų atvejais būtų buvę palaikyti užgauliais.

Pagaliau kun. Stasys Yla skleidė dieviškąją ugnį savo pavyzdžiu. Tai, ką jis skelbė, tuo ir gyveno. Iš jo

asmens sklido nuginkluojantis nuoširdumas, plaukias iš sielos gelmės. Tai nebuvo įprastinis mandagumas, o autentiškas krikščioniškos ugnies dvelkimas, kurį dar labiau pabrėžė nepaprastas jo kuklumas. Jis niekad neieškojo garbės titulų, pirmųjų vietų, vengė iškilmių. Kai suėjo 50 metų sukaktis, atsisakė bet kokių pagerbtuvių ir norėjo, kad jį tyliai praeitų. Savo testamente įrašė pageidavimą nesakyti pamokslų jo laidotuvių, nestatyti paminklo, o tik lietuvišką kryžiatulpį.

Visa tai rodo, kad jam rūpėjo dvasinė gelmė, išliekančios vertybės, o ne blankiai praeinantis ir pėdsakų nepaliekantis, paviršius. Tokiame jo kuklume atsispindėjo brandi asmenybė, kalbanti ryškiu pavyzdžiu.

Skleidęs Kristaus ugnį per tris ketvirčius šimtmečio, kun. Stasys Yla ėmė jausti, kad artėja valanda vykti pas ugnies Siuntėją. Kartą telefoniniame pasikalbėjime jis man pareiškė: „Artėja mintimis galas“. Važiuodamas iš Putnamo Čikagon, pareiškė vienai seselei: „Važiuoju Čikagon mirti“. Taip ir įvyko — per Čikagą iškeliaavo pas ugnies Siuntėją.

Susirinkome šiandieną ne liūdėti, ne aimanuoti, o pasveikinti kunigo Stasio Ylos naujoje būtyje, kurioje Velionies skleistoji ugnis žemėje atsiskleidė iki tol neregėtoje pilnatvėje. Romoje yra paminklas su tokiu įrašu: „Petrolanus Deum videre cupiens, videt“ — Petrolanas, trokęs matyti Dievą, Jį regį“. Ir mūsų kunigas Stasys Yla Jį regį kaip naujai užtekėjusią saulę po ilgų kančių, kovų ir žemiškų sutemų. Iš tos naujos būties sferos tarytum girdime jo paties žodžius:

*Pašauk, o Viešpatie, jaunystęj
Drąsiausius brolius ir seses.
Tegul tautos kelius pašvęs,
Kad Tavo pergale pražystų.*

PIRMIEJI MARIJAMPOLĖS GIMNAZIJOS ATEITININKAI

Vincas Žemaitis

Ižanginės pastabos

Jei kas klaustų, kas daugiausiai padėjo susiformuoti mano krikščioniškai ir tautinei pasaulėžiūrai, atsakyčiau: įstojimas nariu į pirmąją slaptą Marijampolės gimnazijos moksleivių ateitininkų kuopelę. Tai buvo 1911 m. rugsėjo mėnesį, pradėjus ketvirtąją tos gimnazijos klasę. Dar prieš vasaros atostogas vieną sekmadienį mudu su Antanu Dėdele (mano bendraklasiu ir bendro buto gyventoju) Vytauto Endziulaičio (tuomet 7-os klasės mokinio) buvome pakviesti Vilkaviškio plentu pasivaikščioti. Pabendrauti su vyresnės klasės mokiniu mudviem buvo malonu ir įdomu, tik nežinojome, ką tai reikštų. Paėjus gerą galą plentu, kai niekas mūsų nematė, V. Endziulaitis pradėjo kalbą — kai po atostogų grįšią, jis ruošiasi įsteigti slaptą moksleivių ateitininkų kuopelę. „Ateities“ žurnalas jau mudviem buvo žinomas, jis norėtų patirti, ar mudu sutiksiva tapti tos kuopelės nariais. Be to, paaiškino, kad kuopelės tikslas būsiąs lavintis krikščioniškai lietuviškais pagrindais, priešingai jau veikiantiems aušrininkams. Kuopelė bus slapta, be gimnazijos leidimo; nenorint pakliūti rusų žandarams į nagus, teksią būti atsargiems — „liežuvį laikyti už dantų“. Mudu sutikome.

Rugsėjo mėnesį, vieną sekmadienį, tuoj po moksleiviams kapeliono kun. Motiejaus Gustaičio laikomų 9 val. mišių, V. Endziulaitis pakvietė mudu užėti į jo tėvo Motiejaus Endziulaičio vedamą miesto pradinę mokyklą, čia pat netoli katalikų bažnyčios. Ten buvo, be V. Endziulaičio, mudviejų su Dėdele, dar keletas 4—7 klasės mokinių: Jonas Arnastauskas, Avižienis, Antanas Gylis, V. Grudzinskas, Domas Micuta(?), viena „Žiburio“ progimnazijos mokinė Ruškytė, gal viso 10 mokinių. Vyresnėse klasėse daugiausia buvo aušrininkai. Lentoje kreida buvo užrašyta keletas lietuviškai sakinių, jei mus užkluptų rusų žandarai, būtų galima pasiteisinti, kad V. Endziulaitis mus moko lietuvių kalbos. Dar pora tokių susirinkimų įvyko mokykloje, bet narių skaičiui padidėjus, perėjome į tuščius marijonų vienuolyno rūmus tiesiog iš šventoriaus, kur būdavo patogu susimaišyti nepastebimai su išeinančiais, ar einančiais bažnyčion žmonėmis.

Vėliau, padaugėjus kuopelės narių skaičiui daugiau kaip 30 (įsirašė apie dešimtis mergaičių gimnazistų) susirinkimai vykdavo netoli bažnyčios kieme

Vincas Žemaitis, 1896-1983

„Kuopelė bus slapta, be gimnazijos leidimo; nenorint pakliūti rusų žandarams į nagus, teksią būti atsargiems —“

esančioje didelėje „Blaivybės“ draugijos salėje. Čia be paskaitų būdavo ir meninė dalis: dainos, muzika, tautiniai žaidimai bei šokiai. Mergaitės mus berniukus išmokė šokti, tad ir gimnazijų viešuose parengimuose, kariškam orkestrui grojant, galėjome smagiai pasišokti. Tuomet, be vyrų valstybinės gimnazijos, dar veikė privati Breverno mergaičių gimnazija ir „Žiburio“ draugijos mergaičių progimnazija. Patriotiniais sumetimais buvo mėgiami labiau tautiniai žaidimai, pritariant dainai, į juos įtraukdavome ir svetimtaučius mokinius; kad apsaugoti nuo rusų mokytojų, šokiams skirtoje klasėje prie durų laikydavome mūsų pačių sargybas.

Kuopelės veikla bei programa

Atsižvelgiant į tai, kas labiau kuria mokslo sritį mėgo bei domėjosi, kuopelėje veikė trys sekcijos: lietuvių kalbos bei istorijos, filosofijos-religijos ir sociologijos. Geriau paruoštos sekcijose paskaitos būdavo skaitomos ir diskutuojamos kuopelės bendruose susirinkimuose, be to, aptariamai svarbesni „Ateities“ žurnalo straipsniai. Kuopelei pirmininkavo renkami valdybos pirmininkai demokratiniais dėsniais.

Kuopelės programos apmatai buvo duoti Vytauto Endziulaičio. Susirinkimuose buvo stengtasi juos išsi-

„Tuomet Ateities žurnalas mums moksleiviams buvo savotiškai šventa knyga, kiekvienas naujo numerio pasirodymas mums buvo tikra dvasios atgaiva“.

aiškinti, praplėsti, gyvenime jais vadovautis. Juos čia kiek prisimindamas, pakartosiu.

Taigi ateitininkas, kė turi būti:

1. Praktikuojantis krikščionis-katalikas, -ė, ieškantis gilaus ir plataus religinio išitikinimo, ne fanatikas (nepakanka tikėti, bet tikėjimo tiesas reikia suprasti ir pagrįsti), netikinčiam mokėti paaiškinti ir į priešreliginius užmetimus pamatuotai atsakyti, kito išitikinimus gerbti, nepajuokti, tikėjimo priešą laikyti klystančiu broliu, sese. Tam reikalui studijuoti religines ir filosofines doktrinas — už ir prieš.

2. Lietuvis patriotas: mylėti visa, kas sava — lietuviška, gerai pažinti lietuvių tautos istoriją, jos kalbą, siekti ir daryti visa, kas lietuvių tautai nešų gero ir naudos; lietuvių tautos priešus gerai pažinti, ypač tai, kuo jie nori kenkti. Tam reikalui išmokyti jų kalbas, kad galima būtų sekti jų spaudą ir duoti pagrįstą atkirtį.

3. Doras, sąžiningas; skaityti geras knygas ir spaudą, remti straipsniais ir pinigais savo organą „Ateitį“; duotą garbės žodį griežtai išlaikyti, svetimą turtą gerbti, nevogti, nemeluoti, sąžiningai atlikti savo pareigas, pirmoje eilėje gerai mokytis, nerūkyti, nevartoti svaiginančių alkoholinių gėrimų.

4. Pagarbus, paslaugus, mandagus. Mylėti savo tėvelius, brolius, seseris ir kitus, ypač gerbti senesnio ir vyresnio amžiaus žmones; būti giedrioje nuotaikoje ir stengtis kitus pralinksminėti, kitiems kiek galima padėti, sušelpiti, užjausti, su moteriška lytim būti dorovingu, nei žodžiu nei veiksmu neužgauti, neižeisti; moterį, tuo labiau lietuvaitę, laikyti kaip ir sava sesutę, būti jai riteriu, džentelmenu, laikytis kilnių lietuvių tautos papročių. Studijuoti socialinį, ypač darbininkų klausimą.

5. Visuomenininkas. Turi ruošti visuomeninei veiklai: lavintis ir pratintis kuopelėje atlikti įvairias pareigas, esant valdyboje, ar valdybai pavedus, jas gerai įvykdyti; pratintis viešai reikšti savo mintis, diskutuoti, rašyti referatus, spaudon straipsnius, rinkti tautosaką, pratintis sakyti prakalbas, savo kuopos narius — vienminčius laikyti vienos šeimos nariais, bičiuliais ir t.t.

Šie visi doroviniai dėsniai, paremti meile ir tarnyba Dievui, Lietuvai, artimui, buvo ateitininkams tuomet ir vėliau sunkiose gyvenimo audrose bei klysteliuose, nelyginant švyturiui, žibintai rodę kelią nepasimesti, nepalūžti, išverti... Jie davė drąsos, jėgų, pasitikėjimo nuveikti užsibrėžtus darbus, atlikti uždėtas ar pasiimtas pareigas. Už visa tai amžina pagarba ir padėka priklauso šios kuopos įsteigėjui, jos pirmajam pirmininkui idealistui jaunuoliui ir dideliame patriotui Vytautui Endziulaičiui, taip pat ir ateitininkų idėjų įkvėpėjui ir jų puoselėtojai, ilgamečiui „Ateities“ žurnalo redaktoriui prof. Pranui Dovydaičiui. Tuomet „Ateities“ žurnalas mums moksleiviams buvo savotiškai šventa knyga, kiekvienas naujo numerio pasirodymas mums buvo tikra dvasios atgaiva.

Tikrai užtarnautai juodu priklauso į pirmųjų ateitininkų — apaštalų parnasą. Abudu yra marijampoliečiai. Pr. Dovydaitis plačiųjų Kazlų Rūdos girių „sakuotnugaris“, Marijampolės gimnazijos brandos atestatą įsigijo 1908 metais; Marijampolės „miesčio-nis“ Vytautas Endziulaitis, 1912 metais baigęs Marijampolės gimnaziją.

Pamenu, 1908 metais pavasary staiga apėjo gandas, kad brandos atestatui įsigyti egzaminus išlaikęs, visai gimnazijos nelankęs, atėjęs nuo žagrės kaimo jaunuolis. Tai buvo savo rūšies sensacija, dėlto skubėjome jį asmeniškai pamatyti. Iš tiesų, mums uniformuotiems gimnazistams, šis paprastai kaimietiškas dėjys jaunuolis atrodė nors kukliu, bet ypatingu didvyriu, tiesiog fenomenu. Buvo tai Pranas Dovydaitis. Ir vėliau jis pasireiškė, kaip didelio talento rašytojas-mokslininkas ir sumanus veikėjas-organizatorius.

1929 metais, pertvarkant mano žinioje esamus Kazlų Rūdos masyvo miškus, pasirūpinau, kad naujai įsteigta Runkių girininkija būtų pavadinta jo gimtojo kaimelio vardu (vieton artimo Višakio Rūdos bžk.). Skačiau, nors dalinai tuom pagerbęs šį didįjį „Ateities“ žurnalo ir ateitininkų organizacijos pradininką.

„1929 metais, pertvarkant mano žinioje esamus Kazlų Rūdos masyvo miškus, pasirūpinau, kad naujai įsteigta Runkių girininkija būtų pavadinta Prano Dovydaičio kaimelio vardu. Skačiau, nors dalinai tuom pagerbęs šį didįjį Ateities žurnalo ir ateitininkų organizacijos pradininką“.

Ateitininkų konferencija 1914 m.

Šunskų giraitėje

1911 metai prisimintini, ypač Marijampolei, nes čia tų pačių metų rudenį įvyko pirmoji ne stambių žemvaldžių (dvarininkų), bet paprastų lietuvių ūkininkų kooperatyvo „Žagrė“ labai vykysiai suruošta Žemės Ūkio paroda. Į parodą atvykęs Suvalkų gubernatorius su savo palydovais buvo nustebintas lietuvių ūkininkų pažanga, ir tai po šešerių metų vos spaudą ir viešas organizacijas atgavus. Man asmeniškai jie dar ir tuo atmintini, kad tą žiemą (1912) rusai viešai ir iškilmingai minėjo 100 metų sukaktį — nepavykusio Napoleono žygio į Maskvą. Šią sukaktį su plačia programa šventė ir Marijampolės gimnazijos administracija su mokytojais ir mokiniais, taip pat buvo pakviesti ir dalyvavo miesto ir vietos rusų kariuomenės įgulos atstovai kariškiai. Lietuvių kalbos mokytojui Petriui Kriaučiūnui pavyko įtraukti programon į vers-tas lietuvių kalbon poeto Puškino rusų mėgiamas eiles: „Brožu li ja vdol ulic šumnych“ (Ar gatvėmis einu trenksmingoms). Tas eiles viešai scenoje pasakyti Petras Kriaučiūnas iš visų jo mokinių rado tinkamiausiu mane, 4-tos klasės mokinį. Jas ir pasakiau. Iš tiesų, mums lietuviams tai buvo savo rūšies negirdėta sensacija. Aš skaičiau visa tai ne vien asmeniškų respektu, bet ir kaip ateitininkui.

Marijampolės ateitininkų moksleivių kuopelei buvo lemta veikti vos trejetą metų; juos užbaigė 1914 metais birželio mėnesio viduryje, mokslui pasibaigus, sukviesta po priedanga gegužinės, apie 5 km į šiaurę nuo Marijampolės, Šunskų giraitėje ateitininkų konferencija. Be marijampoliečių ateitininkų, gal 40—50 asmenų, į ją atvykti ir dalyvauti galėjo tik keletas asmenų iš kitų miestų bei vietovių. Buvo imtasi visų galimų priemonių, kad vietos rusų žandarai apie tai nežinotų, neįtartų ir neišsifruotų. Svetimų dalyvių (atstovų) pavardės nebuvo skelbiamos ir geriau buvo, „kad liktų nežinomos“. Buvo turkaus diena, kai vieškeliais vyksta pėsčiųjų ir važiuotų judėjimas. Įvairiais keliais rinkomės į nuskirtą posėdžiui Šunskų giraitės pakraštį — ties ūkininko Juozaičio sodyba. Man, valdybos nariui, su pora kuopelės narių buvo pavesta pasirūpinti apsauga posėdžių dalyvių, kad rusų žandarai staiga nepasirošusių neužkluptų. Ginklų neturėjome, teko vien stebėti ir žvalgytis... Įdomu, kad tuo pat laiku vyko aušrininkų konferencija apie 4 km į rytus nuo Marijampolės Trakiškių kaime, ūkininko Brazio (grįžusio iš Amerikos) sodyboje. Jie gavo žinią, kad žandaras Feodorovas vyksta jų kryptimi iš Marijampolės, vieni dalyvių išsislapstė, net ir pora sargybinių, ginkluotų beverčiais revolveriais, kiti apsimetė apžiūrinėjančius moderniai įrengtą Brazio ūkį; apriimo, kai žandaras nuvažiavo Prienų kryptimi.

Posėdy buvo aptariami nevien kuopelės organizaciniai reikalai, bet ir bendrai aiškinamos ir nusta-

tomos ateičiai ateitininkų veiklos gairės. Dalyvavo iš prisimenamų marijampoliečių — studentai: Vytautas Endziulaitis, Zigmas Starkus, Eliziejus Draugelis, iš abiturientų: Antanas Gylys, Dulskis, Grudzinskas, valdybos pirm. Avizienis ir kiti, tarp atvykusių iš kitur galėjo būti: Pranas Dovydaitis, Vincas Mykolaitis (Putinas) ir keletas mano neatpažintų.

Posėdis užsitęsė iki vėlaus vakaro, kai betemstant perėjome į naujai pastatytą, moderniai įrūšytą ūkininko Juozaičio gyvenamą namą, kur buvo tęsiama programos meninė dalis: buvo vaišintasi, dainuota, žaista tautiniai žaidimai ir šokta iki ankstyvo ryto. Vos brėkstant, susiskirstė grupėmis po 10—12 asmenų, 10—15 minučių vieni nuo kitų atstume, leidomės pakiliai nusiteikę į namus. Pirmai grupei vadovavo pirm. Avizienis, joje buvo stud. Z. Starkus, be manęs dar keli nariai ir ar keturios drąsesnės mergaitės.

Mus veikė gerai pavykusio susirinkimo ir pasiūkimo įspūdžiai, bet dar labiau žavioji birželio naktis, pilna svaiginančių kvapnių — jaunos žalumos ir lauko gėlių, dangus nusėtas žvaigždutėmis ir ta neapsakoma tylą, kartais pertraukta šlamesiu paklydusio ar išgąsdinto paukščio, pelėdų ūkavimo ar virpesių tolimų neaiškių aidų... Jaunatviško džiaugsmo kupini, gėrėjomės mus supančia gyvybinga gamta, juokavome, kartais diskutavome. Būrelio vadovas Avizienis iškėlė klausimą — kas yra Lietuva? Aišku tokioje nuotaikoje fantazijai ribų nebuvo... Vieniems atrodė, kad ji tai Jono Biliūno aprašytas aukštam kalne šviečias žiburys, ir kiek reikės drąsuolių jį pasiekti? Antriems, — kad tai jos priešų užburtas ežeruose nuskandintas, šaukiąs kovon už laisvę — nugrimzdęs varpas, vėl kitiems, — kad tai pasakų užburtoji mieganti karalaitė, šmėklų ir piktų dvasių saugoma. Ir kas būtų toks laimingas, kad radęs šv. Jono nakties gūdumoje pražydusį paparčio žiedą ir tapęs žyniu, atspėtų tą slaptą jos prikėlimo žodį?... Ir taip vieškeliais eidami, nepajutome atsiradę ant Šešupės aukšto skardaus kranto, netoli Raudonkalnio, ties Mokolų dvareliu.

Mūsų akims atsivėrė nuostabus vaizdas: rytų padangės skliautai, prieš saulei tekant, degė žaroje ir virpėjo, keitėsi laumės juostos spalvų žaismu; melsvam danguje geso žvaigždutės; žemai po kojomis Šešupė, tekėdama iš pietų, padariusi staigų vingį, ramiai vinguliavo į rytus. Ją dengė šydo ūkų juosta, tolyn vis labiau tirštėjanti. Jos pasroviu, kiek toli girdėti, liejos lakštučių devinbalsių giesmė. Tolumoje į pietus, vos įžiūrimai per ūkus, baltavo gimnazijos rūmai, o dar toliau kilo į dangų bažnyčios bokštų baltos viršūnės... Kurį laiką netekę žado, stebėjome ir klausėmės... Čia viena iš mergaičių būrio (jei mano atmintis neklysta — panelė Draugelytė, vėliau ponė Galdikienė ar Čermakienė) tarė: „Jums berniukams, svajokliams, Lietuva tai sunkiai pasiekiamas kalno viršūnė žiburys, tai priešų nuskandintas, nugrimzdęs ežerų varpas, ar užburta mieganti karalaitė, o man ji — tai visa ką aš myliu ir mane žavi: ji ir šita Šešupės srovė, ir lakštučių giesmė, ir tie žalume paskendę laukai, ir tas miestas, ir tie toliai akimi neaprepiami toliai... ir

drauge mes visi čia!.. — „Puikiai, poetiškai ir tiksliai pasakyta“, tarė būrio vadovas Avižienis. „Už taip gražų ir taiklų klausimo išsprendimą — štai panelei puokštė gėlių!“ (Matomai jo prisiskintų miške).

(N. B. Šis ateitininkų konferencijos išpūdžių aprašymas dalinai yra paimtas iš mano atsiminimų: „Marijampolės gimnazijoje 1907—1915 metai“ V-to ir IX-to skyrelių: „Slaptos moksleivių kuopelės ir jų veikla, „Pasakos, svajonės virsta realybe“, atspausdintų dienr. „Draugas“ atkarpoje 1967 metais. Įdomu, kad vėlesni ateitininkų organizacijos vadai ją pamiršo įtraukti į vėlesnių konferencijų sąrašą. Faktiškai ji nustatė taip vadinamo prof. Pr. Dovydaičio laikotarpio ateitininkų veiklos pagrindus, kiek skirtingus nuo dr. St. Šalkauskio, 1927 m. Palangos konferencijoje išrinkto Ateitininkų organizacijos vadu.)

Tolesnė marijampoliečių ateitininkų veikla

1914 m. rugp. mėn. 1 d. prasidėjęs rusų—vokiečių karas pratęsė vasaros atostogas iki naujų 1915 metų, kai, rusų kariuomenei nužygiavus toli į Rytprūsius, pradėjo veikti Marijampolės gimnazija, bet neilgam. Jau vasario mėn. pirmomis dienomis vokiečių sumuštoji rusų kariuomenė paskubomis traukėsi atgal, ir gimnazija užsidarė. Dauguma gimnazijos moksleivių, neparorėjusių palikti po vokiečiais, skubiai traukėsi į Rytus, apsistodami Vilniuje, kur atsidarė evakuotoji Vilkaviškio gimnazija, ir buvo įsteigti moksleiviams valdžios šelpiami bendrabučiai. Čia ateitininkai pasidarbavo Vilniui atlietuvinti: sulenkėjusius krautuvius pardavėjęs vertė lietuviškai kalbėti, be to, sekmadieniais įvairiose bažnyčiose išklausydavome bent dvi-jas-trejas lietuvių kalba pamaldas.

Tų pat 1915 metų rugp. mėn. antrojo pusėj, artėjant vokiečiams prie Vilniaus, Rusijos „Lietuvių nuo karo nukentėjusiems šelpiti komiteto“ vadovybės rūpesčiu ir pastangomis, visi lietuviai moksleiviai iš Vilniaus ir kitų vietovių buvo perkelti Rusijos gilumon į Voronežą, kur buvo naujai atidarytos Pirmoji Vilniaus Martyno Yčo vardo berniukams ir mergaitėms gimnazijos. Čion atsikėlė Vilkaviškio evakuotoji gimnazija ir Kauno „Saulės“ draugijos mokytojų kursai. Visi buvo patalpinti bendrabučiuose viskuom aprūpintuose valdžios šalpomis. Tokiu būdu atsirado apie 800 lietuvių moksleivių salelė, kur organizaciniai veikti sąlygos pasidarė laisvesnės negu paliktoje Lietuvoje. Tarp beatkuriančių savo organizacijas — aušrininkų, vėliau negausių išlindusių iš pogrindžio komunistuojančių žiezirbininkų, ateitininkai savo nariais sudarė didelę daugumą. Aktingiausi, kaip turį jau patyrimo, iškilo marijampoliečiai: Petras Karvelis, Domas Micuta, Antanas Matulaitis, prie jų prisidėjo ir kiti. Tikra Dievo palaima buvo, kai 1916 metų pabaigoje gimnazijos kapelionu tapo paskirtas iš Petrogrado Dvasinės Akademijos atvykęs kun. Mykolas Krupavičius. Jis savo erudicija, logiškai įtikinančia iškalba, savo patraukliu jaunimo galvojimo supratimu bei karštu patriotizmu tiesiog žavėjo ateitininkišką jaunimą. Ypatingai naudingą politinį vaidmenį jis atliko po

1917 metais kovo mėnesio caro biurokratinio režimo žlugimo.

Greitai bevykstantys Rusijos revoliucijos politiniai įvykiai tiesiog vertė ir skatino ir ateitininkus pereiti politinę veiklą. Kun. M. Krupavičius gerai pažinojo ne vien lietuvių, bet ir Vakarų Europos tautų krikščionių demokratų partijos programą, kurią jis padėjo suderinti su ateitininkų ideologija paremta tikros krikščioniškos demokratijos dėsniais. Tuo būdu jis ateitininkuose rado sau daug talkininkų ir pritarėjų. Čia pat Voroneže 1917 metais birželio mėn. sušauktoji masinė (su daugiau kaip 200 dalyvių, delegatų). Antroji ateitininkų konferencija, nors pagrindė buvo tąsa Pirmosios 1914 metų konferencijos, bet ji jau praėjo ne tiek revoliucijos svaigulio šūkių veikiamą, kiek vizijų, lūkesčiuose ir siekiuose lietuvių tautai politinės laisvės. Vis labiau aktyvėjo įvairių ideologinių grupių bei politinių partijų veikla...

Tenka pabrėžti, kad tolesnis apie vienerių metų laikas iki 1918 metų vasarą grįžimo Lietuvon buvo ne vien ateitininkams, bet visai šiai kelių šimtų moksleivių grupei, išskyrus žiezirbininkų saujelę, savo rūšies politinio patyrimo ir subrendimo mokykla. Lenino bolševikų (komunistų) partija karo jėga, melu ir apgaulė užgrobusi vyriausią Rusijos valdžią ir 1917 metų rudenį išvaikiusi susirinkusį Rusijos Steigiamąjį Seimą, staigiai stiprėjo... Įsiliepsnojo pilietinis karas, kurio antimoraliausias žiaurumas ir jo pasekas mačiusieji ar pergyvenusieji įsipareigojo, kad tai nepasiektų Lietuvos...

Nuo 1919 metų pradžios lemtingoji kova už lietuvių tautos laisvę drauge su diplomatine kova perėjo į karo frontus su puolančiais Lietuvą pavergti rusais, lenkais, net vokiečiais. Svarbiausią šios kovos vaidmenį atliko krikščionių demokratų partija, pilnai visame remiama ateitininkų vadovybės ir visų jos organizacijos narių, kurių buvo visur: ir administracijoj, ir karo frontuose, užteko jų ir karo mokyklai ir kunigų dvasinėms seminarijoms. Nereikėjo būti partijos nariu, pavyzdžiui, mudu su Jonu Augustaičiu, kaip prijauciantieji, sėkmingai atstovavome krikščionių demokratų frakcijai 1919 metais sausio mėn. sušauktoje ministerio pirmininko M. Šleževičiaus Antroje Lietuvos konferencijoje (Kaune). Niekas neužginčys, kad šis darnus abipusis bendradarbiavimas su pakanta kitų pažiūroms davė geriausius rezultatus visų bendroje kovoje už Lietuvos valstybės atkūrimą ir jos laisvės įgyvendinimą. Tai buvo ateitininkų siekių ir jų veiklos triumfas!

1919 metais sušauktą Ateitininkų konferenciją Kaune, kiek man žinoma, pravedė Domas Micuta (marijampolietis). 1922—23 m. Berlyne Lietuvių Studentų ateitininkų Draugijoje teko sutikti (kiek jų dar prisimenu) visą eilę buvusių marijampoliečių ir voronežiečių-bendraklasių: Petrą Karvelį, Domą Jasaitį, Juozą Sakalą-Sakalauską, Joną Augustaitį, Praną Raulynaitį ir kitus: Domą Micutą, Juozą Zubricką, Juozą Mičiulį. Draugijos pirmininku tuomet buvo Antanas Juška (panevezietis). Pas P. Karvelį teko pirmą kartą sutikti dr. St. Šalkauskį, būsimą ateitininkų organizacijos vadą.

ŠVENTUMAS, ATEITININKAI IR ŠVENTAS KAZIMIERAS

Cezaris Surdokas

*Šventasis karalaiti Kazimierai,
mūsų Tėvynės globėjau, vesk mus,
jos vaikus, tyrais Dievo ir žmonių
meilės keliais!*

Šiais žodžiais ragino dažnai ir karštai melstis Lietuvos vyskupai ir vyskupijų valdytojai, kviesdami ruošti vienintelio Lietuvos šventojo 500 metų mirties sukakties paminėjimui. Trejų metų pasirengimo laikotarpyje jie kvietė kasmet susitelkti prie vienos iš trijų Šv. Kazimiero dorybių: tikėjimo, tyrumo ir gailėtingumo. Laisvojo pasaulio lietuviai vyskupai viename iš savo laiškų pastebėjo, kad ne visų yra švenčiama Lietuvos globėjo Šv. Kazimiero šventė, kuri yra svarbi lietuvių tautai. Jie ragino visus lietuvius iškilmingiau ją švęsti.

Pasaulio lietuviai jau yra sujudę ir vyksta gyvas pasirošimas ateinančiais metais (1984) iškilmingai atšvęsti šv. Kazimiero mirties sukaktį. Centrinės minėjimo pamaldos ir kultūrinės programos rengiamos Romos ir Toronto miestuose. Visose kitose lietuvių bendrijose sukaktis taip pat bus tinkamai paminėta. Ateities skaitytojams ta proga yra verta susitelkti, savo šventąjį globėją arčiau pažinti ir jo dorybėmis pasiekti.

Šventumo esmė

Bet pirmiausia reikia kiek pamąstyti apie pačią šventumo sąvoką. Kas yra tai, kas sudaro šventumo esmę? Ir kokie yra tie žmonės, kurie tampa šventaisiais? Atsakyti į tokius klausimus gali turbūt tik vienas Dievas, nes nėra dviejų šventųjų, kuriems ta garbė būtų priskirta už tokias pačias dorybes. Šv. Kazimieras yra kilęs iš karališkos šeimos, bet yra šventųjų, kilusių iš vargšų, žemdirbių, miestiečių, pirklių bei turtuolių. Yra šventųjų, kurie prieš pasekdami Kristaus pavyzdžiu, yra buvę lėbautojai, garbė-

troškos, nuotykių ieškotojai, nusikaltėliai, bailiai ar niekuo nepasižymėję paprastuoliai.

Žmogus, kuris pasiryžta siekti tobulumo pagal krikščioniškuosius idealus, yra pakeliui į šventumą. O krikščioniškasis tobulumas yra ne kas kita kaip krikščioniškojo gyvenimo pilnatvė. Tad tobulėti reiškia artintis prie idealaus krikščioniškojo gyvenimo. Pagal Stasį Šalkauskį tai reikėtų siekti pilnutinės asmenybės. Krikščioniškojo tobulumo siekiantiems reikia: 1) stiprios valios, 2) nepavargstančios maldos bei pasiukojimo ir 3) Dievo malonės. Atminkime, kad Kristus yra pažadėjęs: „Ko tik prašysite manęs dėl mano vardo, aš padarysiu“. (Jono 14:14) Nes „prašyti Kristaus vardu yra tas pats, kaip prašyti amžinojo išganymo malonės, taigi šventumo“, sako Girolamo Moretti, O.F.M.

Pagal Tihamer Toth, šventasis yra tas, kuris savyje snaudžiantį kilnumą išplėtoja su didvyrišku nuoseklumu, kad savo sielą padarytų panašią į Išganytojo paveikslą. Dr. Pr. Gaidamavičius dar paaiškina: „Šventasis gyvena pasaulį, bet jame neprapuola. Pasaulis nepajėgia jo pririšti bet pavergti. Savo dvasia jisai visuomet yra aukščiau iškilęs“.

Dievas prie savęs kviečia visus, bet Jo kvietimas nepaliečia sielos, jei ji nėra kvietimui nusiteikusi. Bet tasai nusiteikimas gali ateiti tik per maldą, kurią prof. dr. A. Maceina mums taip aptaria: „Malda yra toji galia, kuri atveria mūsų dvasines galias dieviškajai malonei. Kaip magnetas prie savęs traukia tik geležį, taip Dievas prie savęs traukia tik tuos, kurie Jo ieško. Tai yra tuos, kurie, geram panaudodami laisvę, tampa verti Jo malonės“. Dieviškoji malonė pirmiausia ateina per krikštą, kuris reiškia tikėjimo išpažinimą ir kuris atidaro atpirkimo duris. Tačiau žmogus, būdamas laisvas, turi laisvai ir sąmoningai apsispręsti ar atsilipti į Dievo meilę su savo meile. Žmogaus atsiliptimas yra kreipimasis į Kūrėją. Tad malda, „buvo ir tebėra gyviausia religijos kaip žmogaus santykio su Dievu išraiška“, rašo A. Maceina.

Tobulumo siekiantis žmogus visomis savo galiosmis bando suliedinti savo valią ir inteligenciją su valia paties didžiojo menininko, Dievo. Tapdamas Dievo artimu draugu, jis įgyja ir Tėvėjo originalumo savybių. Jis tampa gyvenimo menininku: savo šventumu originalus, bet savo prigimtimi normalus kaip visi žmonės. Kristų sekdamas pagal savo laiko dvasią, jis atidengia vis naują, vis originalų gėrio spindulį.

Cezaris Surdokas iš Baltimorės šiuo metu yra Ateitininkų Federacijos Kontrolės komisijos pirmininkas.

„Ateitininkai savo misijai buvo pašaukti, kai Lietuva buvo svetimųjų priespaudoj. Dar žiauresnėj priespaudoj ji yra dabar. Dėl to visai suprantama, kad ateitininkai tarp siektinių dorybių iškėlė ir meilę tėvynei“.

Ateitininkija kaip kelias į šventumą

Bažnyčios istorija pilna pavyzdžių gilaus tikėjimo žmonių, kurie, atsiliepdami į Kristaus kvietimą, atliko savo pasirinktą misiją, pasiekdami krikščioniškojo tobulumo. Tai didieji Bažnyčios šventieji, kurių pavyzdžiais paskatinti būriai pasekėjų dėjos į įvairius sąjūdžius, organizacijas, ordinus, vienuolynus ir kitokius vienetus, pasiaukodami Dievo garbei ir savojo tobulumo siekimui.

Ateitininkija savo paskirtimi yra pasauliečių apaštalavimo organizacija. Tai katalikų sąjūdis per Šventąjį popiežių Pijų X savo šūkiu pasirinkęs apaštalo Povilo raginimą „Visa atnaujinti Kristuje“. Ateitininkai savo gyvenimui ir veikimui gali vadovautis Stasio Šalkauskio puikiai suformuluota ideologija, kuriai esame iškilingai pasižadėję, kai duodami įžodį kartojome: *Kryžiaus ir ateitininkų vėliavos akivaizdoje pasižadu sekti Kristų, dirbti ir aukotis Dievui ir Tėvynei ir uoliai eiti ateitininko pareigas. Kristau, padėk man ištesėti. Taigi esame pašaukti ir pasižadėję. Visa kita priklauso nuo mūsų ištikimybės ir valios ištesėti.*

Pasiaukojimas visa atnaujinti Kristuje prasideda savęs tobulinimu pagal Kristaus pavyzdį ir eina per tikėjimo ir gėrio sklaidimą aplinkoje. Ateitininkai savo misijai buvo pašaukti, kai Lietuva buvo svetimųjų priespaudoj. Dar žiauresnėj priespaudoj ji yra dabar. Dėlto visai suprantama, kad ateitininkai tarp siektinių dorybių iškėlė ir meilę tėvynei.

Mūsų krašte prie Dievo ir Tėvynės idealų branginimo daug prisidėjo dar carinės Rusijos persekiojima lietuviška maldaknygė. Katalikų aukos nepriklausomybę atgaunant ir jų vaidmuo moderniosios lietuvių tautos atgimime taip pat jungė tuos du idealus. O šiuolaikinė kova už tikėjimo ir tautos laisvę, kurią taip vaizdžiai aprašo Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika ir kita pagrindžio spauda, kuriomis, krauju ir gyvybėmis patvirtina šių idealų neišskiriamumą. Tuo būdu ir Tėvynės meilė iškeliama į šventumo dorybių aukštį.

Vytautas Vardys savo knygoje apie Katalikų Bažnyčią, rezistenciją ir tautiškumą Sovietų okupuotoj Lietuvoj šių idealų artumo klausimu pareiškia, jog šis artumas labai dažnai padarė, kad religinių teisių gynimas tapo identiškas arba bendras su iškėlimu nacionalinių aspiracijų ir netgi politinės nepriklausomybės. Ateistinė komunistų propaganda šiuo atveju taip pat

turi žymios įtakos. „Maskvos noras suniveluoti tautinius savitumus ir siekimas įvesti tarptautinę ateizmo religiją“, pareiškia Vardys Aiduose, „turįs suvienodinti tautas pasauležiūriškai ir kultūriškai, kad užtikrintų komunistinės ideologijos priimtinumą. Tad Lietuvos katalikiškoji inteligentija, kaip ir pat bažnytinė organizacija, pasirodė esanti ištikimiausia ne tik katalikybės, bet ir valstybės bei tautos laisvės idealams“.

Ateitininkai savo ištikimybę idealams paliudijo gausybe pavyzdžių: vieni didvyriškai besilaikydami jų savo gyvenime, kiti už juos iškęsdami didelį vargą ir kančias, o tretieji savo gyvybe paliudydami ištikimybę jiems. Štai 1941 metų birželio mėnesį Rainių mškelėje žuvęs Telšių gimnazijos moksleivių ateitininkų kuopos pirmininkas Žvirzdinas kalėjimo kameroje metaliniam dubenėli buvo įbrėžęs šiuos žodžius: „Tos idėjos miršta, dėl kurių niekas nemiršta“.

Vienas iš tokių, kurie savo gyvenimu ir mirtimi paliudijo savo ištikimybę ateitininkų idealams, yra ateitininkijos tėvas Pranas Dovydaitis. Juozas Girnius savo stambiam veikale apie Dovydaičio gyvenimą ir darbus tvirtina, kad „Krikščioniškasis idealizmas jam buvo ne sekmadienį išpažįstama kilnybė, o visų dienų realybė... Kasdieninis jo gyvenimas buvo nuoširdus krikščioniškojo idealizmo praktinis vykdymas“. Dovydaitis buvo išvežtas į Gari miestelį, Uralo šiaurėje ir ten sunaikintas 1942 m. lapkričio 4 d. Todėl būtų prasminga, kad lapkričio 4-oji taptų kasmetinė Dovydaičio prisiminimo diena.

O šalia Dovydaičio yra dar daugybė kitų švento gyvenimo kankinių už Dievą ir Tėvyne, vyskupų ir kunigų, vienuolių ir pasauliečių, vyrų ir moterų, ateitininkų ir neateitininkų. Gerbkime jų atminimą ir tikėjime, jog anksčiau ar vėliau ateis ta diena, kad bent kai kurie iš jų bus iškelti į altorių garbę. Visa tai gali daug priklausyti ir nuo mūsų, nes šventųjų garbėje greičiau galime tikėtis tokių švento gyvenimo žmonių, kurių pavyzdys traukia kitus. Čia daug galėtų padėti malda. O dabar maldų ypatingai reikia, kad Dievo Tarnas arkivyskupas Jurgis Matulaitis taptų antruoju lietuvių šventųjų sąrašė.

Šv. Kazimieras ir mes

Lietuvos politinėj ir kultūrinėj istorijoj užtinkame eilę vardų, kurie žiba genialiais darbais bei išmintim, bet dvasinėj srity iki šiol teturime vienintelį Šv. Kazi-

„Po 500 metų Šv. Kazimieras mus veikia savo pavyzdžiu... Jis nebuvo revoliucionierius, nei reformatorius. Jis neišėjo į miškus gyventi atsiskyrėliu, nei užsidarė į vienuolyną apsisaugot nuo pagundų. Jis pasirinko daug sunkesnę kelią: gyventi dvaro pagundose ir išlikti skaisčiu, gyventi ištaigoje ir laikytis neturto“.

mierą. Šventiesiems, kaip ir kitiems daug nusipelnusiems asmenims, yra reikalinga didvyriškumo. Tik šio pasaulio didvyriai, atlikę savo heroiškus žygius, pereina į istorijos puslapius, vėliau tos istorijos nebeveikdami. Tuo tarpu šventieji veikia ne tik savo laike ir aplinkoje, bet ir kartų kartas per amžių amžius. Ir po 500 metų Šv. Kazimieras mus veikia savo pavyzdžiu, nes jis sugebėjo ir ištaigingam dvare gyventi giliu tikėjimu. Valstybės valdymo darbe jis pasižymėjo didžia išmintimi ir teisingumu. Viešajam gyvenime jis suprato vargšą ir stengėsi suteikti jam pagalbos. Privatiam gyvenime jis turėjo tvirtos valios nepasiduoti pagundoms, nes tikėjo, kad geriau mirti negu nusidėti. Jis nebuvo nei revoliucionierius, nei reformatorius. Jis neišėjo į miškus gyventi atsiskyrėliu, nei užsidarė į vienuolyną apsisaugot nuo pagundų. Jis pasirinko daug sunkesnę kelią: gyventi dvaro pagundose ir išlikti skaisčiu, gyventi ištaigoje ir laikytis neturto.

Šv. Kazimiero tėvas, taip pat Kazimieras, didysis Lietuvos kunigaikštis ir Lenkijos karalius, buvo sūnus Jogailos ir Alšėnų kunigaikštystės Sofijos. Šventojo motina buvo Elzbieta Habsburgaitė, Albrechto II duktė, austrė. Šv. Kazimieras gimė antruoju šešių brolių ir šešių seserų šeimoje. Jis gimė 1458 m. spalio 3 Krokuvoje. Žymiausias šventojo ir kitų jo brolių mokytojas buvo kan. Jonas Dlugošas, to laiko kronikininkas, aprašęs ir įvykius Lietuvoje. Šv. Kazimieras gerai išmoko lotynų kalbą, sugebėdamas ją net prakalbą pasakyti. Mokėjo taip pat lenkiškai ir vokiškai. Manoma, kad vėliau jis pramoko ir lietuviškai.

Šventojo tėvai stengėsi savo sūnams parūpinti valdovų sostus, o dukteris išleisti į karališkus dvarus. Pasitaikius progai, Kazimierui esant dar vos 13 metų jaunuoliui, buvo siekiama padaryti jį Vengrijos valdovu, nes jo motina ten turėjusi įpėdinystės teisę. Sostui atgauti reikėjo karo žygio, kurio nepasisekimas paveikė jaunąjį karalaitį.

Vėliau, pavaduodamas tėvą, Kazimieras apie 2 metus ėjo Lenkijos karaliaus pareigas, pasižymėdamas valstybininko gabumais. Lietuvoje, tai yra Vilniuje, Trakuose ir Gardine jis lankėsi daugelį kartų, kartais ten vykdavo su tėvu, kartais su broliais, o kai kada ir vienas. Į Lietuvą galutinai jis persikėlė 1483 metų vasarą. Jis tada čia ėjo kanclerio ir pakanclerio pareigas. Tačiau tais pat metais pasirodė ir tada nepagydomos plaučių džiovos ženklai. Jau visai nusilpęs, jis nuvyko į Gardiną, kur ir mirė 1484 kovo 4, eidamas 26-sius savo gyvenimo metus. Palaidotas buvo Vilniaus katedros koplyčioje.

„Karališkas dvaras tiesioginiai šventumo nesiekė ir neauklėjo. Jisai ugdė valdovus pasauliui. Jeigu Kazimieras išsiskyrė ir nuėjo savo keliu, tai buvo jo paties

valios ryžtas. Šventumas yra asmeninių pastangų ir Dievo malonės vaisius, bet kokių būdu jis sunoksta žmogaus dvasioje, mum nėra apčiuopiama. Tie dalykai negali būti visai išaiškinti, o tik tai truputį paaiškinti“, sako Simas Sužiedėlis. O Kazimiero šventumu žmonės tikėjo tuojau po jo mirties, nors brevė, skelbianti Kazimierą šventuoju, buvo išleista tik 1602 lapkričio 7.

Šv. Kazimiero užtarimui yra priskiriama eilė stebuklų. Jų tarpe minimas mirusios mergaitės atgavimas. Nuo XVI šimtmečio Šv. Kazimieras yra tapęs simboliu ir užtarėju lietuvių kovose su rusais. Šv. Kazimiero bažnyčia jie buvo atėmę ir pavertę stačiatikių cerkve, o dabar komunistai joje įrengė ateizmo muziejų. Vilniaus katedra, kurios koplyčioje buvo šventojo karstas, dabar paversta parodų galerija ir koncertų sale. Šventojo palaikai perkelti į Šv. Petro ir Povilo bažnyčią Antakalny. Bet jo dvasia Vilniuje ir visoje Lietuvoje yra gyva. Net ir ateizmo muziejuje. Atsiliepiamų knyga liudija, kad daugelis lankytojų yra pasipiktinę, jog muziejus įrengtas bažnyčioje. Vienas iš įrašų buvo toksai: „Buvau, žiūrėjau, ir tik čia pirmą kartą pajutau — tikiu Dievą“, paskelbė LKB Kronika.

Nebodami Šv. Kazimiero kulto persekiojimų, lietuviai niekad nenustoję jo garbinti, jo pagalbos šauktis ir jo vardą gerbti. Jie gausiai rinkosi į Šv. Kazimiero atlaidus, statydino jo vardo bažnyčias, kūrė jo vardo draugijas ir rinkosi jį savo globėju. Jo globai buvo pavesta visa Lietuva dar popiežiaus Urbono VIII 1636 metais. Pagaliau 1948 birželio 11 popiežius Pijus XII Šv. Kazimierą paskyrė lietuvių jaunimo globėju. Tad visai pritiktų, kad 500 metų sukakties proga visi grįžtume prie didesnio dvasinių vertybių branginimo, prie tikėjimo ir maldingumo sustiprinimo, prie tarpusavio vienybės ir artimo meilės krikščioniško praktikavimo, nes kuo mes skirsimės nuo pagonių ir bedievių, jei neturėsime krikščioniškos meilės.

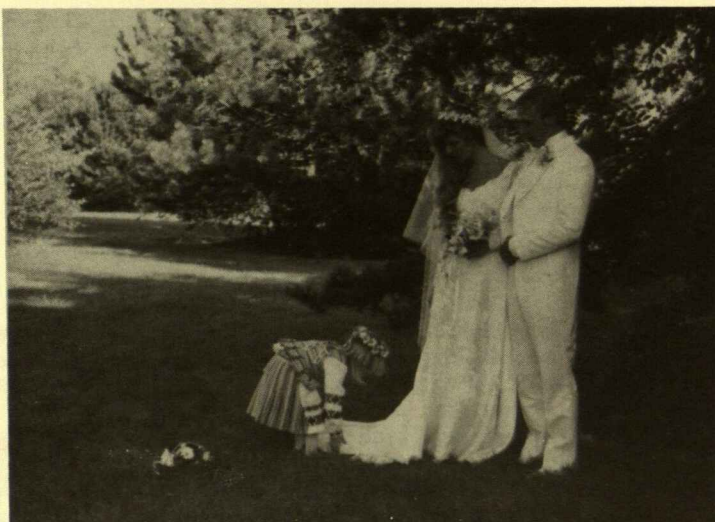
„Todėl mums reikia šiandien šventųjų labiau negu Kazimiero laikais“, sako dr. Č. Masaitis, „šventųjų, kurių artimo meilė išsiveržtų iš siaurų tradicijos rėmų ir iškiltų į heroiškus dorybių aukštumas, savo spinduliais sušildytų stingstančius papročius ir sujungtų artimo meilę su Dievo pajautimu, kaip pats įsakymas mylėti artimą yra sujungtas su liepimu mylėti Dievą“. Įsigilinę į šias mintis bandykime uždegti savo širdis, prisimindami posmą iš Vinco Kazoko eilėraščio „Šventasis Kazimieras“:

*Ak, aš neleisiu niekadoms karališkam vainikui vysti
Ir nesiliausiu niekada prie Visagalio melstis ir
budėti:*

*O Viešpatie, teateinie į mano šalį Tavo Karalystė,
Tešviečia žemėj amžiais Lietuva, kaip nuostabi
šiaurės žvaigždė!*

1982 METŲ VESTUVĖS

**ALGIS IR DAINA (SIDRYTĖ)
URBAIČIAI Čikagoje**

**VYTAS IR JOLITA
(KISIELIŪTĖ) NARUČIAI
Cicerroje**

**ANDRIUS IR LIONĖ
(BRADŪNAITĖ) KAZLAUSKAI
Čikagoje**

Anatolijaus Kairio „Kelionė į Vilnių“ MARKSISTAS LIETUVOJE

„Draugo“ dienraščio 32-ame konkurse geriausiu pripažintas buvo Anatolijaus Kairio romanas „Kelionė į Vilnių“.

Dvidešimt devynerių metų lietuvis, baigęs Kent State universitetą, Mindaugas Genutis aprašo savo kelionę į Lietuvą. Čia pat reikia pastebėti, kad Mindaugas nėra koks nors skersinio pjūvio išeivis lietuvis. Nors jis gimęs Vilniuje, didžiausią savo gyvenimo dalį praleidęs jau Amerikoje. Studijuodamas kolegijoje, jis įsijungė į marksistinę veiklą — priklausė Demokratiniam studentų akcijos frontui („Students for Democratic Action“), dalyvavo demonstracijose prieš karą Vietname, degino Amerikos vėliavą, o 1968-ais metais padėjo suruošti riaušes demokratų partijos suvažiavimo metu Chicagoje. Vėliau jis stojo į Taikos dalinius („Peace Corps“) ir dirbo Pietų Amerikoje, ir per tuos dvejus metus jo marksistinė-leninistinė pasaulėžiūra susitvirtino. Grįžęs į JAV ir gavęs doktoratą teisės srityje, jis pakviečiamas Lietuvon skaityti paskaitas iš savo specialybės. Jo motina, lietuvių, jam jau seniai siūlusi šitokią kelionę, tai Genutis sutinka ir išvyksta.

Skrisdamas lėktuvu pakeliui į Vilnių, Mindaugas yra tikras optimistas. Jis tikisi rasti klestinčią socialistinę valstybę, su marksistais prie vairo, „darbininkų rojų“ ir t.t. Tačiau susitikęs su tikrove, jis savo iliuzijas viena po kitos pameta.

Nors knygos pavadinimas liečia tik Lietuvos sostinę, Genutis įstengia po visą kraštą pakeliauti. Ir taip vietomis romanas virsta lyg žurnalisto savo turistinių kelionių aprašymu. Čia bus ypač įdomu tam skaitytojui, kuris Lietuvoje nėra lankęsis. Genutis supažindinamas su Lietuva ne tik geografiniu atžvilgiu, bet ir kultūriniu, akademinio bei ekonominio.

Knyga rašyta dienoraščio forma — kasdien Genutis surašo naujus pergyvenimus: vienur jis valgo restorane, kitur — pasivaikščioja po senamiestį. Po kiekvieno pergyvenimo aprašymo Genutis susimąsto, jį apsvarto, visaip aptaria ir kritikuoja. Reikia pa-

Už šitą knygų recenziją 1982-1983 m. „Ateities“ konkurse moksleivis Gytis Liulevičius laimėjo pirmąją premiją.

brėžti, kad dienoraščio formos kūriniai literatūroje jau seniai išbandyti, pvz. Daniel Defoe savo „Robinson Crusoe“ dalinai naudoja dienoraštį, arba Goethe „Die Leiden des jungen Werthers“. Tai labai ankstyvi romanai. Geriausiai tą stilių išnaudoję, tačiau yra dabartiniai rašytojai, ypač prancūzai Jean-Paul Sartre ir Andre Gide. Amerikoje geriausiai žinomas toks romanas būtų Saul Bellow „Herzog“. Smagu pamatyti, kaip sekasi lietuviui rašytojui šią formą praktikuoti.

Kaip jau anksčiau minėta, Mindaugas Genutis susipažįsta su visais sovietinio gyvenimo aspektais. Kai reikia nusipirkti gero konjako, jis traukia juodosios rinkos link. Kai plaukai per ilgi, jis nuvedamas pas kirpėją. Kai giminaitis susižeidžia koją, keliauja ligoninė. Iš tikro visa knygos struktūra pagrįsta tokiu pavyzdžių surinkimu, pailiustruojančiu Genučio susipažinimą su komunistine santvarka.

Mindaugas užmezga ryšius su įvairia Lietuvos visuomene — su visais jos „luomais“. Apsilanko pas gimines, susipažįsta su pagrindžio veikėjais Rasų kapinėse, su akademikais ir net su pačiais partiečiais ir valdžios pareigūnais. Šis jo bendravimas su visokiais lietuviais perteikiamas gan ištikimai tikrovei, bet, buvęs Lietuvoje, turiu prisipažinti, kad partiečiai ir kiti aukštų padėčių pareigūnai nekalba taip laisvai ir neatsargiai, kaip romane vaizduojama, net ir degtine apsvaigęs. Šis Genučio pergyvenimas būtų tikra išimtis.

Knygoje yra šiek tiek humoro — pvz. kai Genutis išsina batų pirkti, arba kai jam būnant svečiuose, sugenda visos išvietės, „Tiesa“ užkimštos. Mindaugo naivumas irgi vietose liūdnai juokingas.

Bet knyga yra rimto pobūdžio. Kasdien Genutis patiria naują problemą, mato vis daugiau korupcijos. Netrukus jis pats patenka į komunistų pinkles.

Genutis kasdien su savim ginčijasi, lygina ir dėsto pasaulėžiūras — dėlto romanui stinga intrigos, ir nėra aišku, kaip atskiri įvykiai rišasi vienas su kitu. Vienoj vietoj jis diskutuoja ekonomiką, o paskui tema greitai pasikeičia, pereinama prie tautiško klausimo. Abi dalys įdomu skaityti, bet trūksta ryšio.

Mindaugas kasdieną plečia savo akiratį, bet visi įvykiai galutinai nesusiklosto į vieną pagrindinę veiksmą, kaip tai yra būdinga geriesiems pasaulio romanams. Baigęs šįjį romaną, skaitytojas nežino, į

kurią jo dalį jis turėtų pagrindinai reaguoti — ar į pradžią, kurioje nagrinėjama pati sistema, ar į galą, kur mato „naujai atgimusį“ krikščionį filosofą? Gal ir yra priimtini visokie romanai, bet skaitytojas vis tiek pasiges „Kelionėje į Vilnių“ pasakojimą apjungiančių ryšių. Jį paskaitęs, jis turės įvairybę išpūdžių, bet ne vieną stiprų.

Tai kaip reikėtų žvelgti į „Kelionę į Vilnių“? Sprendžiant iš pasakojamų įvykių ir veikėjų, atrodytų, kad šis romanas siekia būti labai tikslu tikrovės pavaizdavimu. Kažkas panašaus į istorines apysakas — tai romanas, kuris veikia tikrovės rėmuose. Tai jį skaitant, galima klausti, kaip gerai jis Lietuvos tikrovę atitinka. Čia visi greičiausiai turėsime skirtingų nuomonių, pagal tai, kiek mūsų pačių patyrimas Lietuvoje panašus į Mindaugo Genučio.

Kam labiausiai tinka „Kelionę į Vilnių“ skaityti? Jauniems skaitytojams šitas romanas pateikia bendrą Lietuvos vaizdą, politinį ir geografinį. Bet štai kur jo išskirtinas įdomumas ir svarba. Senieji nuolat ragina jaunesniąją kartą nenuolti nuo jiems perduotos lietuviybės. Tradiciniai būdai tą lietuviybę išlaikyti yra lankyti lituanistines mokyklas, kalbėti lietuviškai, palaikyti ryšius su kitais lietuviais. Pagal šituos kriterijus Mindaugas Genutis būtų susipratęs lietuvis. Tuo tarpu „Kelionė į Vilnių“ atskleidžia naują, skirtingą būdą atitokti nuo lietuviybės, arba bent tos, kaip mes ateitininkai ją suprantame — politiškai. Asmeniškai nepažįstu lietuvių marksistų išeivijoje — mano pažįstami yra gan konservatyvūs, bet aš neabejoju, kad yra kur nors Mindaugo Genučio „bendraminčių“. Paskaitę „Kelionę į Vilnių“, žinome, kad reikia ne tik savo kalbą švarinti, bet ir savo politinį akiratį tinkamai susidaryti.

Jaunesniems tikrai siūlyčiau šią knygą paskaityti — žodžiai ne per sunkūs, ir romanas greitai skaitosi. Pati tema labai aktuali — ši knyga galėtų talkinti asmeniui, mąstančiam, kaip jis iš tikrųjų supranta savo lietuviškumą. Knygą turėtų pavartyti ir tie, kurie Lietuvoje yra lankęsi. Yra įdomu lyginti savo išpūdžius ir pergyvenimus su Mindaugo Genučio.

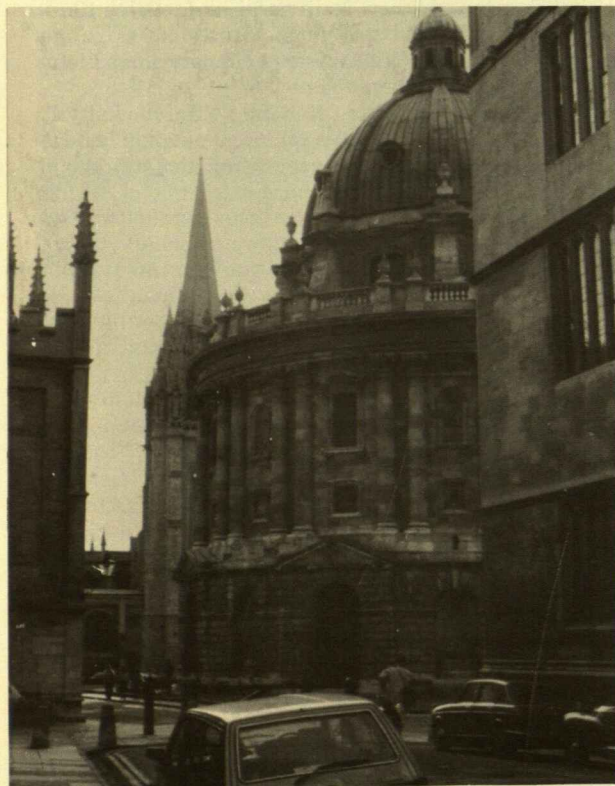
Tikiuosi, kad „Kelionė į Vilnių“ bus visų perskaityta ir ras vietelę mūsų lentynose, nes ji tos vietos be abejo yra verta.

Gytis Liulevičius

Rudens semestras anglų Oksforde Ištraukos iš padailinto dienoraščio

Rita Bureikaitė

Paaiškinimas. Praėjusio rudenio semestrą Pomona kolegijos, Claremont, California, kurioje studijuojau, buvau pasiųsta į Oxfordą Anglijoje pasitobulinti anglų literatūroje.

Už šitą rašinį 1982-1983 m. „Ateities“ konkurse studentė Rita Bureikaitė laimėjo pirmąją premiją.

Oxfordas. Aš miestą perbraukiau savo minties pirštais...

Pagaliau po ilgos kelionės aš Oksforde. Spoksau pro automobilio langą, žiūrėdama į išpūdingus 16–19 amžiaus universiteto pastatus. Tie pastatai kaip sumežę, sunkiai atsirėmę, stipriai bepūpsantys seni vyrai alsuoja savo apsmilkusia akmenine didybe. Atidarau automobilio langą, iškišu ranką, noriu viską paliesti savo minties pirštais... Kitoj gatvės pusėj matau greitai einančio studento baltus marškinius, moters naujai nupirktą knygą, smuklės medinę iškabą *The Bear* ir greitai pravažiuojantį dviratį, kurio pedalus mina rudais batais apautos kojos. Važiuoju į universiteto bendrabučius. Čia paliekame automobilį ir grįžtame pėsti į centrą. Mes keturi draugai, apsvaiginti pirmųjų išpūdžių, tik retai pratariname žodį. Mūsų išgyvenimai pasilieka viduje. Nežinome patys, ką iš jų išlipdysime...

Vaikstome nuo pusdienio iki vėlyvo vakaro. Eidama gatve, nematau daug vietinių studentų, nes jie dar negrįžę iš vasaros atostogų. Šiaip žmonių yra daug. Landžioja jie su foto aparatais. Tai turistai, tie pasaulio klajūnai, apsišarvavę begaliniu entuziazmu, smalsumu ir netaktiškumu. Kaip sumišusi skruzdėlių kariuomenė, jie susinervinę bėginėja į visas puses; prieš iškeldami toliau, stengiasi užfiksuoti kiekvieną kitaip išdėstytą pastatą ar kitaip išrangytą akmenį. Sėdžiu universiteto bibliotekos laiptuose ir stebiu juos. Džiaugiuosi, kad būsiu nors pusmečiui šio miesto pilietė, o ne vienos dienos pakeleivė.

Susitinku su draugais vakarienei. Užiname į anglišką smuklę (*pub*) *The King's Arms*, nusiperkame alaus, sūrio, duonos ir susėdame šypsodamiesi pasvajoti apie greitai prasidedantį semestrą. Jau ir vakaras. Sotūs grįžtame prie universiteto senųjų pastatų ir aikščių. Prieblandoje prisimename didžiuosius Anglijos literatus, politikus, didikus, kurie kadaise čia buvo studentai. Jų vėlės čia tartum vaidenosi kiekviena žingsnio aidėjime. Nors pastatai atrodo kaip gyvi, bet mūsų grupė, kelionės nuvarginta, buvo apsnūdusi ir pavargusi. Nutarėme palikti išpūdžių pasaulį ir grįžti į bendrabutį. Kitą rytą jautėme, kad šis miestas jau buvo mūsų namai.

Mes įsijungiamo į britų bendruomenę

Po dviejų savaitių mus išskirstė ir apgyvendino anglų šeimose, kad greičiau prisiderintumėm prie jų gyvenimo būdo. Čia išmokome kaip taisyklingai, t.y. angliškai ištarti žodžius ir kaip europietišškai elgtis prie stalo, naudojant valgymo įrankius. Aš net ir dabar išmokusi abu metodus, dažnai sumaišau strategiją, neapsispręsdama, ar valgysiu amerikietiška ar europietiška.

Mokslas

Mes atvažiavusieji iš Pomonos kolegijos gilinomės įvairiose srityse — nuo filosofijos iki matematikos. Susitikdavome tik vieną kartą savaitėje bendrame seminare, apimančiame britų politiką, Oxfordo archi-

tektūrą ir fotografijos meno istoriją. Kiekvienam studentui buvo paskirti du profesorai, su kuriais susitikdavome syki savaitėje. Man kaip studijuojančiai literatūrą reikėjo kas savaitę perskaityti du penkių ar šešių šimtų puslapių veikalus ir parašyti 7-8 puslapių rašinius. Būdavo tris dienas ištisai skaitau romaną, o vakare prieš pamoką pradedu rašyti. Skubiai intensyviai puolu į darbą. Vėlyvą vakarą nutariu, kad reikia truputį išsimiegoti, bet ankstyvą rytą vėl esu pabudęs. Iššoku iš lovos į šaltą kambarį, nusipurtau, greitai pavalgau ir vėl puolu prie rašinio. Dešimtą valandą ryto, stipriai laikydama rašinį rankoje, išbėgu laukan, užšoku ant dviračio ir stengiuosi kuo greičiausiai nuvažiuoti pas profesorę. Nuvažiavus reikia jai rašinį garsiai perskaityti, o po to vyksta diskusijos. Tam reikia ne tik aiškaus galvojimo, bet ir būti gerai susipažinus su medžiaga. Tokią sceną pergyvendavau du kartus į savaitę.

Susipažįstu su britų studentų gyvenimu

Šalia mokslo turėjau progos pažinti Oxfordo britų studentų gyvenimą. Buvau pakviesta apsilankyti jų kolegijų vakarienėse. Jie valgo nemažiau 300 metų senumo universiteto valgyklose. Įsivaizduokite medinės sienas ir labai aukštas lubas. Sienose kabo portretai: karalių, karalienių, ministerių, poetų, kilmingųjų tos kolegijos studentų ir kitokių žymūnų. Sėdame prie labai ilgų stalų. Kai kurie stalai stovi prie pat sienų. Jei norėtum prieiti prie sieninių suolų, tai reikėtų perlipsti per stalą. Kai kuriose kolegijose laikomasi daugiau senųjų tradicijų negu kitose. Kai vienur reikia dėvėti ilgus juodus apsiaustus ir palaukti, kol turįs aukščiausią mokslo laipsnį tos kolegijos studentas sukalba lotyniškai maldą, o kitur, kai tik paduoda maistą, studentai puola ir verčia į savo lėkštes daržoves ir mėsą. Čia kaip didelėje šeimoje, jeigu lauksi, gali nelikti maisto ir eisi alkanas...

Susitinku su Anglijos lietuviais studentais

Buvo laiko taip pat išvažiuoti į Londoną ir susipažinti su Anglijos kultūriniu gyvenimu. Lankiausi teatruose ir muziejuose, nes tuo tikslu man buvo skirta Mulhauser Memorial stipendija. Tai nebuvo sunkus

uždavinys. Tačiau man didelį įspūdį padarė ne tik teatrai ir koncertai, bet pažintys su D. Britanijos lietuviais studentais. Nors jie dažniausiai yra kilę iš mišrių šeimų ir lietuvių kalbą moka silpnai arba visai nemoka, jie turi didelį entuziazmą veikti. Kas mėnesį šeštadieniais jie susirenka vakaronėms, pasilikdami visam savaitgaliui. Čia turi pokalbius, dainuoja, linksminasi ir valgo savo pačių pagamintą lietuvišką maistą.

Mykolo Giedroyc namuose.

Oxforde teko susipažinti su kilusiu iš Lenkijos Michal Giedroyc šeima. Jis save kildina iš Lietuvos didikų Giedraičių. Šeimininkas moka šiek tiek lietuviškai ir labai domėjosi istorija ir politika. Sekmadieniais po mišių tenai susirinkdavom pietums ir kartu su kitais anglų studentais smagiai praleisdavom visą popietę. Šeimininkas labai džiaugėsi, kad aš mokėjau lietuvių kalbą ir galėjau su juo pasikalbėti ir išversti istorinę medžiagą.

Atgal į Ameriką

Rudens semestras Oxforde baigėsi. Paskutinę savaitę atsisveikinau su Londono lietuviais studentais ir su oxfordiečiais. Ilgai vaikštinėjau universiteto rajone. Žiema buvo jau čia pat. Kaip kiekviena saulės pasiilgusi anglė svajojau apie Kalifornijos saulėtą dieną ir jūrą. Paskutiniosios dienos ankstyvą rytą išvykau į aerodromą. Autobuse buvo daugiausia britų darbininkų. Iš veidų galėjai spręsti, kad Anglijoje nėra lengva gauti gerai apmokamą darbą. Išsikalbėjau su vienu iraniečiu, kuris norįs persikelti į JAV, nes Amerikoje daugiau lygybės, nesijaučia tokio didelio pasidalinimo klasėmis. Su tokiais įspūdžiais išskridau į Kaliforniją.

Pagaliau Los Angeles. Koks skirtingas kraštas! Gaila, bet iš karto pajutau žmonių šiurkštumą. Ir gamta rodos netokia, apie kokią svajojau būdama Anglijoje. Čia rūko daugiau negu Londone! Nuvargus laukiau autobuso, sėdėdama ant savo lagaminų. Mano veidas tipiškai angliškas: oda balta, skruostai raudoni. Tartum svetimom akimis stebėjau saule įdeguisiais veidais iš Havajų grįžtančius kaliforniečius.

„Žiūriu į žvaigždę — matau save“...

Lora Vasiliauskaitė

„Kas aš esu? Kodėl aš esu gyvas?“ Mes visi esame savęs paklausę šių klausimų ir kada nors, ateityje, mes turbūt vėl klausime savęs. Yra gerai taip daryti, bet turime būti atsargūs. Jau seniai yra nustatyta, kad savęs pažinimas, „self identity“, yra svarbus reikalas augti sveikai psichologiškai. Visi pereina laiką, kada bandome geriau save pažinti — tai gali užimti keletą dienų, savaitių, mėnesių ar metų. Tik kartais žmogus bando per sunkiai save surasti, taip darydami, jie nepastebi, kas svarbiausia savyje. Tie pasimeta ir pasidaro nelaimingi, nes savęs nesupranta. Kai tas atsitinka, atsiranda problemų; šie žmonės kartais metasi į narkotikus, alkoholizmą, arba įvyksta pasitraukimas nuo kitų. Gaila, kad šitie metodai daugiausia visai nepadeda žmogui, bet tik prisideda prie jų problemų namuose, mokyklose, aplinkoje ir savyje. Dažnai jie galvoja, kad niekas jų nesupranta.

Anksčiau aš minėjau, kad tie, kurie per toli nukeliauja savęs pažinimo keliu, jie susimaišo ir realistikai dar apie save žino. Kartais tie žmonės tikrai mato blogį savyje, jie visai nemato, nesuranda ar nenori matyti savo gerų ypatybių. Dėl šių priežasčių tas žmogus visai nemylti savęs; galvoja, kad jis blogas žmogus, pasidaro nuliūdęs ir piktas. Dažnai toks žmogus bando atmesti savo praeitį — visą praeitį. Nebendraudžia su savo praeities draugais, nebeveikia organizacijose. Dažnai jam mokykloje daugiau nebesiseka, problemos išsivysto su mokytojais, draugais, atsiranda daugiau problemų namuose, ir jos atrodo didesnės ar blogesnės negu jos tikrai yra. Gali viena problema atsirast, dvi ar labai daug. Kodėl? Visos šitos problemos ir jų asmenys yra dalis praeities. Tas laikas ne tik yra sunkus pasimetusiui asmeniui, bet ir tiems, kurie sudaro jo aplinką ir jį myli. Dar daugiau

sunkumų gali padaryti tam, kuris ieško savęs, kai jo aplinkos asmenys nebepasitiki tuo žmogumi ir jis pasidaro nesvarbus. Toks nelaimingas žmogus bando atnaujinti savo gyvenimą ir blogumus, įsikurdamas sau naują gyvenimą. Aš esu pati išmokusi vieną dalyką — negali nuo savo praeities pabėgti.

Yra gerai, kad žmogus bando geriau save pažinti, bet jis turi būti atsargus ir negali nuo savo praeities pabėgti. Sekantis eilėraštis toliau išvysto mano pateiktas mintis.

*Žiūriu aukštai į dangų,
Į vieną ypatingą žvaigždę.
Pastebiu,
Kad toluma tarp žvaigždžių
Pasidaro didesnė
Ir didesnė...*

*Ta ypatinga žvaigždė
Palengva praranda
Tą šviesybę, jos gyvybę,
Bet toluma tarp žvaigždžių
Vis darosi dar tolimesnė...*

*Kadangi žvaigždžių spinduliai
Nepaliečia
Ta ypatinga žvaigždė
Tuoju pames savo šviesą,
Praras gyvybę,
Jos gyvenimą
ir Nebešvies...*

KELIAVIMO TURTAI

Bernadeta Abromaitytė

Bekeliaujant po svetimus kraštus, galima pasisemti įvairiausių turtų. Yra įmanoma pažinti svetimų tautų kultūras, praeitis ir paversti knygelių paveikslų svajones realybe. Kaip kitaip būtų galima pergyventi tokius įvykius ir prisiminti, kaip gavai progą užlipti nesibaigiančiai Eifelio bokšto laiptais, ir skausmingai sužinoti, kad yra dvidešimt trim muskulus tempiančių laiptų daugiau negu kaip knygutė pranašavo; Shanono apskrityje, Airijoje, pasisvečiuoti viduramžio stiliaus pilyje; išsimaudyti šventame gydančiame Liurdo vandenyje; nusivilti radus, kad plačiai apdai nuotas Mėlynasis Dunojus yra tikrai murzinai rudas; Lietuvoje iš po viešbučio lovos ištraukti klausytuvą (wiretap) ir vėliau pastebėti kelis įtartinius vyrus, kurie sekioja turistus Rusijoje.

Iš visų aplankytų vietovių Italija sudarė man giliausią įspūdį. Venecijoje pirmą kartą beplaukdamą gondoloje vos neįkritau į vandenį, o vėliau Šv. Markaus aikštėje, kurią tūkstančiai balandžių dengia, aš, juos bemaitydama, beveik pavirtau „paukščių panelė“. Pačioje Romoje, tarp Koliziejaus griuvėsių vaikščiojau pirmutinių krikščionių pėdsakų liekanose, kurie prieš du tūkstančius metų dažnai tapdavo plėšraus liūto vakariene, ir tai net prieš žmonių minią spektaklio formoje. Mane šurpas ima tik pagalvojus apie tokį baisų gyvenimo galą. Tas šurpas ten nesibaigė. Sekanti vieta, kurią aplankėme, buvo katakombos. Štai ir vėl aš vaikščiojau tarp pirmųjų krikščionių, kurie buvo įmūryti į sienas, bandydama įsivaizduoti jų baimę, gyvą tikėjimą ir slapstymąsi. Netikėtai tėveliai ir aš atsiskyrėme nuo savo ekskursijos rupeklės. Pirmais šimtmečiais katakombos buvo naudojamos kaip požeminiai labirintai, kuriuose krikščionys slapstėsi nuo romėnų kareivių. Mes, kaip ir romėnai, visai susimaišėme ir paklydę akiai klaidžiojome. Minutės virto ilgomis valandomis ir vis nebuvo matyti gyvo kūno. Mintis kilo — argi aš tuojau būsiu priskaityta prie miegančių sienos? Stebėtinai po ilgo klaidžiojimo mes pastebėjome kitą grupę ir tučtuojau kaip klėjai prisilipinome prie jų. Neįsivaizduotumėte, kaip aš apsidžiaugiau pamačiusi šviečiančią saulutę ir vėl vaikščiodama tarp gyvųjų.

Per pažintis gavome leidimą apsilankyti popiežiaus sode. Tuo metu būdama dar maža, aš išreiškiau savo džiaugsmą besiversdama kūliais. Dabar pagalvojus, rūpinuosi, kad kas nebūtų mane tada pamatęs. Viena ypatinga proga buvo pasisveikinti rankomis su popiežium Pauliu VI jo vasarvietėje Castal Gondolfo. Deja, net tas įvykis negalėjo pralenkti tą įspūdį, kurį mačiau Romos priemiesčio bažnyčioje „Quo Vadis Domine“. Čia Jėzus apsireiškė Petru ir Jonui juos perspėti, kad grįžtų atgal į Romą. Dabar toje bažnytelėje guli akmens gabalas, kuriame randasi įspaustos Jėzaus pėdsakos.

Štai yra keli dvasiniai kelionės turtai. Jie duoda žmogui daug naudos ir pasitenkinimą pažvelgti į knygutės paveikslus ir maloniai atsidusti:

„O taip, ir aš ten esu buvusi“.

„O taip, ir aš ten esu buvusi“.

Pakvietimas / 1983.III.XVIII.

aš noriu
keliauti po pasaulį
su tavim

paliksime Pilkybes
įnerti į
Auksinę miglą

parodysiu tau
pulkus žmonių
apsupti turgaus spalvomis
parodysiu juokiantį
bedantį graiką
Čigono akimis

Jūros vėjui
betasant
tau plaukus
pabudinsiu Kļajūno Širdį
tavyje

o Tu
naktimis
kai paskutinys Karnavalo Tonai
dingsta Tylumoį
švelniai parodysi
žvaigždžių atspindžius vandenyje
— degančios žvakės
Namų languose

I ♥ L.A.

Angelių miestas po lietaus
išsitiesia
Ir meiliai nusijuokia
Tarp ispaniškų užrašų

Tūkstančių tūkstančiai
automobilių skuba į greitkelį
kasdieniniu judėjimo mazgu
Nežinant užlaikydami
Forest Lawn Kapinių darbininkus
absurdo žaidime

Ir net virš apteršto oro
dangus
šypsosi
šviesiai Mėlyna akimi.

Bėglys?

Dievas viens žino,
kas išgraužė — kaip kirminai
(skilvyje, prote, širdyje, pūna.)
realybės? nesugeba vaizduotė
mano paskutinė byranti plytelė

Šimtas rankų siekia...
siūlančios pagalbos,
bet nei viena
(žalios, tyros, per trumpos)
užtenkamai nori.

— Vien Dievas žino,
ar stipri
kančios patirties ranka
laiku išsities
per kraujo tvanus.

VEIKLA

VASARIO 16-TO GIMNAZIJA Vokietija

Lietuviai Vasario 16-to gimnazijoje mėgsta daug juokų savo trijų dienų vestuvėse, ypač kas liečia „piršlį“. Čia vaizdai iš Antano ir Onos Šiugždinių vestuvių, 1982 metais.

ATEITININKŲ SUSIRINKIMAS Brazilijoje

Ivyko birželio mėnesio 19 dieną V. Zelinos klebonijoje. Dalyvavo 9 nariai.

Po maldos skaitėme Lietuvos vyskupų laišką apie Šv. Kazimiero Jubiliejų. Vyskupai ragina, kad šie tretieji pasirengimo metai (1983) būtų *GERUMO IR NUOŠIRDUMO* metai.

Jie sako, kad nežiūrint, kad pasaulyje yra daug klaidų, mes, tikėjimo vedami, galim rasti daug galimybių daryti gera.

Kalbėti apie gerus darbus lengva, bet juos vykdyti yra sunkiau.

Bet jeigu mes stengsimės, mes daug gera galime padaryti šiais gerumo metais ir visuomet.

Tokios buvo mūsų diskusijų išvados.

Nutarėm atostogų metu daryti savaitgalio stovyklą, kuri bus 15-17 liepos. Galiausiai rašėm straipsnius „Ateitininkų žodžiui“.

Ona Paulė Tatarūnaitė

KODĖL JAUNIMAS NELANKO LIETUVIŠKŲ PAMALDŲ?

Pirmiausia, kad jaunimas nelanko ir portugališkų pamaldų.

Jaunimo tikėjimas silpnas ir jie nejaučia, kad jiems reikėtų pamaldų. Nė tėvai per daug šiuo reikalu nesirūpina.

Vadovai taip pat neskatina ir neorganizuoja grupinio dalyvavimo pamaldose. Jaunimas, kaip ir visi kiti, „neturi laiko“. Viena valanda mišioms „perdaug“, pusė valandos „perdaug“. Jeigu mišios būtų sutrumpintos iki penkiolika minučių, gal ir lankytų? o gal irgi būtų „perdaug“? „Juk mes neturime laiko“. Mišios priklauso prie tikėjimo dalykų, silpsta tikėjimas, mažėja ir pamaldų lankymas.

Kiti dar eina į pamaldas dėl lietuviškumo, norėdami palaikyti lietuvišką kultūrą. Jaunimui ir tas ne per daugiausia rūpi.

Stasys Žutautas

PO KONGRESO

Kongresas atgaivins lietuvišką dvasią. Nustatys gaires ateičiai. Markus Lipas važiuoja į Vasario 16 gimnaziją, kur praleis metus laiko. Gimnazijoje turės geras sąlygas gyventi lietuvišku gyvenimu.

Kongrese plačiai bus svarstoma apie lietuvių kalbos išlaikymą. Vasario 16 gimnazijoje tai galima įvykdyti. Yra svarbu, kad jaunimas išmoktų lietuviškai kalbėti ir rašyti. Vasario 16 gimnazijoje jaunimas, lengviau negu bet kur kitur, gali išmokti kalbą, pasisavinti lietuviškus papročius, susipažinti su Lietuvos istorija, menu ir t.t. Ten galima giliau justi lietuviškos bendruomenės gyvenimą.

Linkime Markui daug laimės, sėkmės moksle, sustiprėjimo lietuviškoje dvasioje, ir kad jis galėtų kaskart būti daugiau lietuvis sau ir pasauliui.

Sofija Žutautaitė

(Sofija po paskutinio Jaunimo Kongreso, daugiau kaip metus laiko mokėsi Vasario 16 gimnazijoje).

PIRMAS VAIKŲ KARNAVALAS DAINAVAI 1983 M. ATEITININKŲ NAMUOSE!

Daiva De Sa Pereira buria vaikučių ir net „juokdarius“ ateiti.

Marius visą dieną važinėjęs laimės ratu. Jo sumanios ir energingos mamytės — **DR. AUSTĖS VYGANTIENĖS** — dėka, šitas puikus karnavalas buvo vienintelė pramoga skirta specialiai vaikučiams per Lietuvių dienas.

Vaidas Užgiris džiaugiasi uždirbęs Dainavai pinigų.
Spėjama, kad karnavale buvo maždaug 600 dalyvių.

Arkliukai buvo labai populiariūs „svečiai“

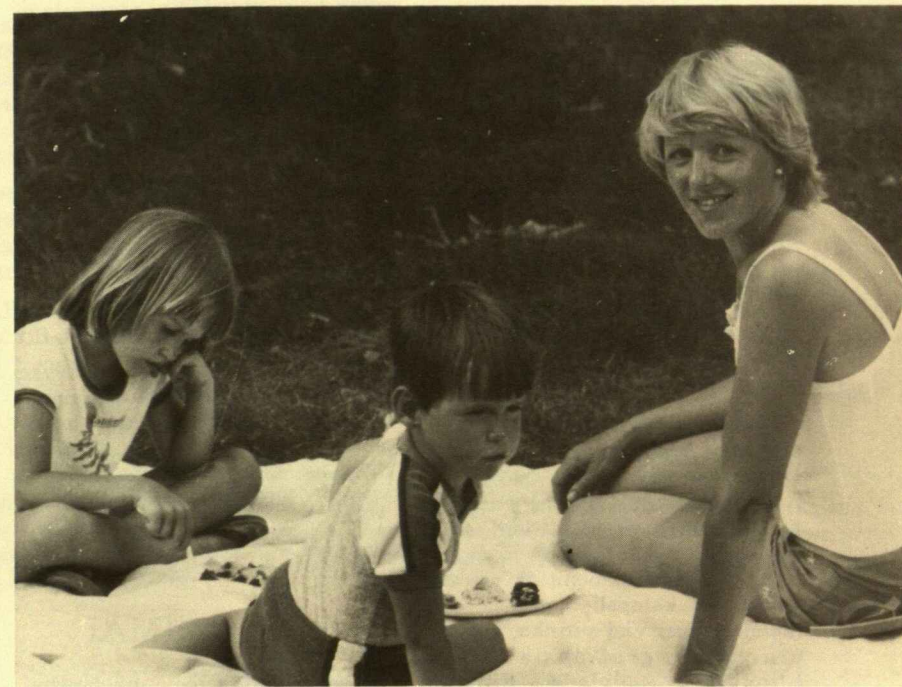
Vida Tijūnėlienė pardavinėja esminį maistą visiems karnavalams — „popcorn“

Ateitininkų namuose.

Gylių šeima šypsosi, nors buvo 100 laipsnių šešėly!

Mama Paulienė džiaugiasi ypatingais skanumynais, o vaikučiai svajoja apie lėlių teatrą arba laimės pilį...

KO LAUKI IŠ ATSTOVŲ, KAI JIE SUGRĮŠ IŠ KONGRESO?

Visada, kai atstovai grįžta iš kongreso, grįžta gerai nusitekę. Dažnai jie stengiasi pagyventi mūsų veiklą, bet visa su laiku pradingsta. Mūsų kolonijai reikia naujų idėjų ir stiprios valios joms vykdyti.

Atstovai, kurie šiais metais važiuos į kongresą, turėtų mums parvežti visa ką jie ten išmoks. Turėtų parvežti ir diskusijas, ne tik rezoliucijas. Tas mums būtų labai svarbu. Tas galėtų sudominti daugiau jaunimo ir pagyventi mūsų tautiškumą ir kitus principus. Aš manau, kad tie atstovai, kai jie sugrįš, galės padėti labai daug Brazilijos Lietuvių Jaunimo Sąjungos darbams.

Nida Remenciūtė

KĄ TURĖTUME DARYTI PER ATOSTOGAS?

Per atostogas, mes galime daryti visa, ką tik sugalvojame, tik ne mokytis. Galim pasivažinėti, sportuoti, skaityti, valgyti, gerti ir miegoti. Nes kas gerai mokosi ar dirba yra vertas gero poilsio. Reikia pailsėti nuo visa, ką nuolat darome.

Audris Tatarūnas

STOVYKLA Sao Paulo, Brazilija

Pasinaudodami žiemos atostogoms, liepos 15-17 nuvykome į Lietuviką savaitgalio stovyklai. Sutvarkėm „Ateitininkų paunksnę“. Kai prisidedam savo rankų darbu, kai išliejam lašą prakaito, tai tas akmenų ir medžių apsuptas kampelis darosi vis labiau savas. Visi sutinka, kad tai yra pati gražiausia vieta Lituanikos sodyboje. Rinkom malkas. Deginom laužą. Turėjom du pašnekesius: vieną apie šv. Kazimiero jubiliejų ir apie šventąjį

bendrai, kitą apie „Ateitininkų žodį mūsų Lietuvoje“.

PRISIMINĖME KUN. STASĮ YLĄ

Šeštadienio vakare, jau beveik naktį, susirinkome į sodybos koplyčią melstis už neseniai mirusį Ateitininkų Federacijos Dvasios Vadą, kun. St. Ylą. Kunigas Šeškevičius priminė kai kuriuos įvykius iš velionio gyvenimo ir jo ryšį su jaunimu bei visuomet jauną jo dvasią. Nakties tylumoje išklausėm šventas Mišias ir giedojom jo parašytas giesmes. Jautėme gyvą ryšį su šiuo nenuilstančiu jaunimo vadu, kurį Viešpats pašaukė amžinybėn.

Sekmadienį šventėm trisdešimtąsias Dėdės Juozo (k. J. Šeškevičiaus) kunigiško darbo metines. Sukaktis buvo atžymėta Mišiomis, sveikinimais ir pietumis.

Po pietų rašėme straipsnius „Ateitininkų žodžiui“. Stovykla buvo negausi, bet nuotaikinga. Kaip vienas dalyvis išsireiškė, nuotaka buvo atvirkščiai proporcinga dalyvių skaičiui.

A.P.T.

TRUMPAI

Ateitininkų namų gegužinė įvyko rugpiūčio 28 d. Ateitininkų namų sode. Šv. Mišias atnašavo ir pamokslą pasakė kun. Viktoras Rimšelis, MIC. Po pamaldų buvo pietūs ir pabendravimas.

SVEIKINIMAI

Ateities redakcija nuoširdžiai sveikina sekančius abiturientus: dr. Juozą P. Laukaitį, baigusį medicinos mokslus Upstate universiteto

Medical Center, New Yorke; Nidą Misiulytę, baigusią Lewis universitetą Illinois ir įsigijusią bakalauro laipsnį iš pedagogikos; Audrą Nelšaitę, baigusią Loyolos Marymount kolegiją Californijoje ir įsigijusią bakalauro laipsnį iš biznio administracijos; Liną Polikaitį, baigusį Californijos universitetą Los Angeles ir įsigijusį bakalauro laipsnį iš kompiuterių ir matematikos sričių; Rimą Polikaitį, baigusį American Graduate School of International Management, Arizonaje ir įsigijusį magistro laipsnį; ir Loretą Stončiūtę, baigusią Illinois universitetą Chicagoje ir įsigijusią magistro laipsnį.

Ateities redakcija nuoširdžiai sveikina Ritą (Neverauskaitę) ir Kastytę Giedraičius, Rūtą (Giedraitę) ir Liną Mikulionius, Ramutę (Juškaitę) ir Rimą Polikaičius, Kristiną (Kudžiūtę) ir Albertą Sušinskus, Vitą (Polikaitę) ir Vytenį Vilkus ir Kristiną (Rociūnaite) ir Virgū Volertus, sukūrusius naujas ateitininkiškas šeimas.

Ateities redakcija nuoširdžiai sveikina Birutę ir Kęstutį Dailides, susilaukus antro sūnelio Lino Pauliaus, ir Feliciją ir Mariją Gudinskus, susilaukus antro sūnelio Domo Kazimiero.

Ateities redakcija sveikina Ateitininkų Sendraugių sąjungos dvasios vadą prel. dr. Petrą Celiešių, švenčiantį auksinę kunigystės sukaktį.

Ateities redakcija nuoširdžiai sveikina prel. Vytautą Balčiūną, taip pat švenčiantį auksinę kunigystės sukaktį.

UŽUOJAUTOS

Antanui Ivaškai mirus, Ateities redakcija reiškia gilią užuojautą žmonai Gintarei, dukroms Ritonei ir Gailei ir sūnams Tomui ir Pauliui.

Pranui Razminui mirus, Ateities redakcija reiškia gilią užuojautą žmonai Birutei, dukrai Reginai su šeima ir sūnui Vytautui su šeima.

**Konkursas
jaunimui
apie
šv. Kazimierą**

Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimo komitetas pavedė *Ateities* žurnalo redakcijai skelbti konkursą jaunimui apie šv. Kazimierą.

KONKURSE gali dalyvauti jaunimas nuo 15 iki 30 metų amžiaus.

TEMA: Rašinių tema turi būti apie šv. Kazimierą bei jo reikšmę mums šiandien.

ŽANRAI: Rašinių žanrai gali būti įvairūs: proza, poezija, straipsnis ir kt.

MECENATAS: Kun. dr. Juozas Prunskis skiria 1000 dolerių sumą premijoms.

PREMIJOS: Konkurso kūrinių vertinimo komisija turi pilną teisę padalinti 1000 dol. sumą savo nuožiūra premijoms pagal dalyvių amžių, žanrus ir kt.

RAŠINYS pasirašomas slapyvardžiu, nurodant ir autoriaus, -ės amžių. Autoriaus, -ės slapyvardis, tikroji pavardė ir vardas bei adresas ir telefonas užrašomi ant atskiros lapelio, kuris įdedamas į mažą voką. Mažas vokas užklijuojamas ir kartu su rašiniu, įdėjus į didesnį voką, siunčiamas adresu: JAUNIMO KONKURSUI, 7430 South Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

TERMINAS. Visi rašiniai vertinimo komisiją turi pasiekti iki 1984 m. liepos 10 d. vidurnakčio.

PREMIJŲ LAIMĖTOJAI bus paskelbti Lietuvos Katalikų Kongrese 1984 m. rugsėjo 1-2 d. Toronte.

PREMIJUOTI RAŠINIAI tampa Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimo komiteto nuosavybe ir bus atspausdinti „Ateities“ žurnale. Nepremijuoti rašiniai autoriams negražinami, bet gali būti spausdinami susitarus su jais.

KONKURSO vertinimo komisijos narių pavardės bus paskelbtos vėliau.

Ateities redakcija

**Atsiųsta
paminėti**

Juozas Brazaitis. RAŠTAI. IV tomas. Kultūros rūpesčiai, Kultūrininkai, Teatras, Mokyklos klausimais. Straipsniai: „Estetiškoji“ tautų charakteristika. Dėl literatūros siaurumo ir lėkštumo, Dvasinis lietuvių veidas nepriklausomaj Lietuvoj, Lietuvių charakterio vertybės, Stasys Yla: Dvasinio dinamizmo nešėjas, Adolfas Damušis: Tradicijų ir pažangos žmogus... Išleido Į Laisvę Fondas lietuviškai kultūrai ugdyti. Red. komisija: A. Skrupskelienė ir Č. Grincevičius. Aplankas ir viršelis A. Sutkuvienės. 1983, 563 psl.

Lietuvių Vasario 16 gimnazijos METRAŠTIS. 1982-1983. 54 psl. leidinėlis apie Vasario 16 gimnaziją: mokslo programą, mokytojus, mokinius, bendrąbutį, laisvalaikį, užsiėmimus, šventes bei reikalingą finansinę paramą bei aukų. Adresas: Vasario 16 gimnazija, Romuva, D - 6840 Lampertheim-Huttenfeld 4, West Germany.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. 1983 gegužė, nr. 29. Leidžia JAV LB švietimo taryba, Chicag. Red. Stefanija Stasienė, Adm. J. Plačas.

**Naujas
žodynas**

Argentinoje išleistas ispanų-lietuvių kalbų žodynas. Išleido Argentinos lietuvių jaunimo sąjunga. Šiaurės Amerikoje, Europoje, Australijoje kainą 4 JAV doleriai; Pietų Amerikoje — 3 JAV doleriai. Adresas: Argentinos LJS, Graciela Morkūnaitė, Montiel 5737, 1439 Capital Federal Buenos Aires, Argentina.

ALp(LKA)1786
ALp(LKA)1786
1983, Nr.8

90,725. 230